

HRVATSKI PLANINAR

120 godina
»Hrvatskog planinara«
1898. - 2018.

ISSN 0354-0650

GODIŠTE 110

**ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA**
izlazi od 1898. godine

5

**SVIBANJ
2018**

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izašao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski
planinarski savez
Kozarčeva 22
10000 Zagreb
OIB 77156514497

Pretplata i informacije

Ured Hrvatskoga
planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@hps.hr
http://www.hps.hr

Uredništvo

E-mail adresa
za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@hps.hr

Tisak

Ekološki glasnik d.o.o.
Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
Palmotičeva 27, 10000 Zagreb
e-mail: caplar@hps.hr
tel.: 091/51-41-740

Urednički odbor

Darko Berljak
Vlado Božić
Goran Gabrić
Ivan Hapač
prof. dr. Darko Grundler
Faruk Islamović
Krunoslav Milas
Radovan Milčić
prof. dr. Željko Poljak
Robert Smolec
Damir Šantek
Klara Jasna Žagar

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

Pretraživač i digitalni arhiv

Stari brojevi »Hrvatskog planinara« u PDF formatu te tražilica s bibliografijom časopisa dostupni su na internetskoj stranici časopisa te na DVD-u u izdanju HPS-a.

<http://www.hps.hr>

Suradnja u časopisu

Prilozi se mogu slati posredstvom elektroničke ili redovne pošte. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati u digitalnom formatu (elektroničkom poštom, na CD-u ili DVD-u, u originalnoj veličini (bez smanjivanja), ali ne unutar Word dokumenata). Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade teksta. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskoga planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

Pretplata

Godišnja pretplata za Hrvatsku

iznosi **150 kuna**. Pretplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR412360001101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, treba biti upisan Vaš pretplatnički broj.

Godišnja pretplata za inozemstvo

iznosi 35 eura, a uplaćuje se na račun BIC ZABA-HR2X 25731-3253236, uz poziv na pretplatnički broj.

Cijena pojedinačnog primjerka

je 15 kuna (+ poštarina).

Vaš pretplatnički broj otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na naljepnici možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se pretplatiti

Zainteresirani za pretplatu na časopis trebaju se telefonom, elektroničkom poštom ili pismom javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (hps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142). Godišnja pretplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi pretplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Pretplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini pretplatnicima fizičkim osobama šalje uplatnica za pretplatu, a pretplatnicima pravnim osobama računi.

212 Najstarija planinarska knjiga na svijetu

222 S Njupačima u planine

226 Pred tobom je cijeli vijek, pedeset ti je godina tek!

243 Apuanske Alpe – Talijanska karika koja nedostaje

Sadržaj

Članci

212 Na izvorištu planinarske književnosti

Alan Čaplar

215 Najstarija planinarska knjiga na svijetu

Alan Čaplar

222 S Njupačima u planine

Helena Novak Penga

226 Pred tobom je cijeli vijek, pedeset ti je godina tek!

Jelena Spreicer

231 Škrinjica sjećanja

Klara Jasna Žagar

234 Priče iz davnine (1930 – 1940)

Darko Grundler

243 Apuanske Alpe – Talijanska karika koja nedostaje

Vanja Radovanović

Rubrike

250 Fotonatječaj »Zemljo, i nogama te volimo« u Sisku

252 Nova izdanja: Novi dnevnik Solinskoga planinarskog puta

253 Vijesti: Planinari oduševili Gospićane u Noći muzeja, Ususret 45. obljetnici PD-a Željezničar, Radionica korištenja GNSS uređaja za markaciste i planinarske vodiče, Održani 36. »Papučki jaglaci«, Skupština PD-a Glas Istre, Anti Plavčiću uručena Povelja PD-a Gromovača, Najava 3. pohoda »Tragom prvog izleta HPD-a na Sljeme«, Prigodna dopisnica »120 godina Hrvatskog planinara«

Tema broja

Zoraničeve »Planine« – najstarija planinarska knjiga na svijetu

Naslovnica

Jugoistočni dio Biokova – vidik prema Svetom Iliji, foto: Ferenc Halasz

Na izvorištu planinarske književnosti

Posjet Zoranićevim »Planinama« u povodu 120. obljetnice Hrvatskog planinara

Alan Čaplar, Zagreb

U povodu 120. obljetnice Hrvatskog planinara Hrvatski planinarski savez i Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti organizirali su 9. travnja 2018. posjet izaslanstva HPS-a zbirci starih i rijetkih knjiga HAZU-a, odnosno posjet jedinom sačuvanom primjerku najstarije planinarske knjige na svijetu. Posjet Zoranićevim »Planinama« organiziran je kako

bi HPS i HAZU simbolično podsjetili i upozorili na iznimnu tradiciju planinarske književnosti u Hrvatskoj, koja je nedjeljiv dio hrvatske kulture i umjetnosti.

U izaslanstvu HPS-a bili su predsjednik HPS-a i dopisni član HAZU-a prof. dr. Hrvoje Kraljević, dopredsjednica HPS-a Jadranka Čoklica, dugogodišnji urednik Hrvatskog planinara i istraživač

DAMIR SANTEK

Planinari i »Planine« u Knjižnici HAZU 9. travnja 2018. Slijeva: predsjednik IO HPS-a Vladimir Novak, dugogodišnji urednik »Hrvatskog planinara« prof. dr. Željko Poljak, dopredsjednica HPS-a Jadranka Čoklica, urednik »Hrvatskog planinara« Alan Čaplar, predsjednik HPS-a prof. dr. Hrvoje Kraljević (drži jedini sačuvani originalni primjerak Zoranićevih »Planina« iz 1569.), članovi Uredničkog odbora Krunoslav Milas, Radovan Milčić, Ivan Hapač i Vlado Božić (drži pretpisak »Planina« iz 1952.), autor računalne bibliografije »Hrvatskog planinara« prof. dr. Darko Grundler i suradnica u digitalizaciji »Hrvatskog planinara« dr. Vesna Čaplar

Predstavnici HPS-a u Knjižnici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

Posjet Zoranićevim Planinama organiziran je kako bi HPS i HAZU simbolično podsjetili i ukazali na iznimnu tradiciju planinarske književnosti u Hrvatskoj, koja je nedjeljiv dio hrvatske kulture i umjetnosti

planinarske povijesti prof. dr. Željko Poljak, predsjednik IO HPS-a Vladimir Novak, najplodniji hrvatski speleološki pisac Vlado Božić, glavni i odgovorni urednik Hrvatskog planinara Alan Čaplar, autor računalne bibliografije HP-a prof. dr. Darko Grundler te članovi Uredničkog odbora HP-a Ivan Hapač, Krunoslav Milas i Damir Šantek. Planinari su Knjižnici HAZU-a darovali monografiju »Hrvatsko planinarstvo u 1000 slika« i »Antologiju Hrvatskog planinara 1898 – 2008.«. Dar je primila Tamara Rumora, voditeljica Zbirke starih i rijetkih knjiga HAZU-a, koja je upoznala predstavnike HPS-a s načinom čuvanja stare knjižnične građe u HAZU-u. Osim originalnog primjerka Zoranićevih »Planina«, za tu priliku iznesenu iz trezora, pokazala je također i knjige prvoga urednika Hrvatskog planinara Dragutina Hirca i druga zanimljiva djela iz prošlosti istraživanja planina i planinarstva. Izaslanstvo HPS-a završilo je posjet HAZU-u obilaskom spomen-sobe Branimira Gušića u Palači HAZU-a pod vodstvom tajnika HAZU-a akademika Pavla

Rudana. Akademik Branimir Gušić bio je prvi predsjednik PSH-a nakon Drugoga svjetskog rata i planinarski učitelj dugogodišnjeg urednika prof. dr. Željka Poljaka.

Budući da je upravo u Knjižnici HAZU-a nedavno predstavljena dosad najopsežnija stručna knjiga u povijesti hrvatskog planinarstva – udžbenik »Speleologija«, ovim je posjetom dužnosnika HPS-a Zoranićevim »Planinama« simbolično povezano planinarsko djelo iz najdalje planinarske prošlosti s najsuvremenijom publikacijom u izdanju HPS-a. Zahvaljujući visokoj razini kvalitete, izdavanje knjige »Speleologija« snažno je odjeknulo u svjetskim razmjerima, što potvrđuje velike svjetske dosege suvremenoga hrvatskog planinarskog izdavaštva. U temelje naše planinarske književnosti ugrađene su i Zoranićeve »Planine«, ali isto tako i više od 30.000 stranica Hrvatskog planinara tiskanih od 1898. do danas.

Kada je riječ o planinarskom vrednovanju djela Petra Zoranića, vrijedi podsjetiti da je na poticaj planinara jedan visoki velebitski vrh (1712 m) u

ALAN ČAPLAR

Počasni članovi HPS-a Vlado Božić i Željko Poljak s udžbenikom Speleologija u Knjižnici HAZU

blizini Vaganskoga vrha imenovan Zoranićevim vrhom. U svakom slučaju, Zoranićevo djelo nije zaboravljeno, već je naprotiv i danas, gotovo pet stoljeća od nastanka, inspiracija i referenca koja svjedoči o stoljetnoj pripadnosti Hrvatske europskom kulturnom krugu, ali i prvim zabilježenim planinarskim koracima ne samo na našim prostorima nego i u svijetu.

DAMIR ŠANTEK

Voditeljica Zbirke starih i rijetkih knjiga HAZU Tamara Runjak s jedinom sačuvanim originalom Zoranićevih »Planina«

Razgovor predstavnika HPS-a s glavnim tajnikom HAZU-a akademikom Pavlom Rudanom

ALAN ČAPLAR

Najstarija planinarska knjiga na svijetu

Alan Čaplar, Zagreb

Časopis Hrvatski planinar jedan je od najstarijih hrvatskih časopisa, a ujedno i jedan od najstarijih planinarskih časopisa na svijetu. Premda se to hrvatskim planinarima čini samorazumljivo, ne treba izgubiti iz vida činjenicu da se malo zemalja na svijetu može podičiti takvom tradicijom planinarske književnosti. U 120 godina postojanja, Hrvatski planinar uvijek je bio poveznica između središnje planinarske udruge i članstva, a istodobno i časopis koji je dao velik doprinos razvoju hrvatske planinarske književnosti. Hrvatska može s pravom biti ponosna na svoju planinarsku tradiciju i svoj planinarski časopis.

Treba, međutim, podsjetiti da planinarska književnost u Hrvatskoj ima još starije korijene, stvorene još mnogo prije Hrvatskog planinara. Kada je 1898. Hrvatsko planinarsko društvo pokrenulo izdavanje časopisa, u biblioteci HPD-a već je bila uzorno uređena »Spomenica« izdana 1884. u povodu 10. obljetnice HPD-a, koja donosi vrijedne zapise o formiranju i prvim godinama djelovanja HPD-a. Zahvaljujući osobnom dnevniku ilirke i učiteljice Dragojle Jarnević, danas nam je poznat njezin penjački podvig u stijeni Okića 1843. Nedugo potom, 15. srpnja 1852., na naslovnici lista Neven objavljen je nadahnut članak »Zora na Učki« o planinarskom usponu na Učku poduzetom 4. srpnja te godine. Taj tekst pravnik Avelina Čepulića najstariji je planinarski putopis u hrvatskoj književnosti. Uspomena na oba zabilježena planinarska događaja iz sredine 19. stoljeća i danas se čuva pohodom »Dragojlinom stazom na Okić« (HPD Željezničar, Zagreb) te pohodom »Zora na Učki« (PD Kamenjak, Rijeka). Na Dragojlinom se pohodu posljednjih godina planinarke na Okić uspinju u tradicionalnoj odjeći iz doba njezina pothvata. Pohod »Zora na Učki«, također radi simbolike, održava se u noćnim satima kako bi planinari na Vojak stigli na vrijeme da dočekaju svitanje. Lijepi su to primjeri kako

planinari simbolično obilježavaju uspone svojih prethodnika u planine i ujedno ističu tradiciju hrvatske planinarske književnosti.

Svjetski prvijenac

Planinarska književnost u Hrvatskoj začeta je međutim još mnogo ranije, u vrijeme renesanse, kada je 1536. Petar Zoranić napisao roman »Planine«. Djelo Petra Zoranića smatra se prvim romanom uopće u hrvatskoj književnosti, a ta je knjiga ujedno i prva planinarska knjiga u svjetskoj književnosti (!). Naime, napisana je 19 godina prije knjige Konrada Gesnera o švicarskoj planini Pilatus, koja se često navodi kao prva planinarska knjiga u povijesti svjetske književnosti. Nije neobično što se Gesnerova knjiga izdana 1555. često ističe kao najstarija planinarska knjiga na svijetu, budući da je znatno utjecala na suvremenike i sljedeće naraštaje te da početke planinarstva povezujemo s Alpama i njihovim otkrivanjem. Zoranićeva knjiga pisana je na varijanti starohrvatskog jezika koji je europskim istraživačima književnosti mnogo manje poznat pa je i sama knjiga ostala manje poznata u povijesti svjetske književnosti.

Konrad Gesner (1516. – 1565.) bio je fizičar, prirodoslovac, bibliograf i filolog, živio je u Zürichu, a istaknuo se monumentalnim bibliografskim, botaničkim i zoološkim djelima (Bibliotheca universalis 1545. – 1549., Historiae animalium 1551. – 1558.). Budući da je bio jedan od prvih koji je opisao mnoge europske vrste (npr. tulipan 1559.), smatra se jednim od najznačajnijih botaničara svojega doba, pa su njegovim imenom nazvane i neke vrste. Glasovita je njegova rečenica: »Odlučio sam da ću se, sve dok je u meni života, svake godine penjati na planine, ili osvojiti barem po jednu, u doba kada cvijeće cvate, kako bih ih mogao istražiti, čime ću plemenito vježbati tijelo, ali istovremeno pružiti i užitek duhu.«

Zoranovo putovanje u planine

Petar Zoranić napisao je svoju knjigu gotovo dva desetljeća prije Gesnera. U uvodnom dijelu Zoranićevih »Planina« istaknut je datum 20. zrilvoća (rujna) 1536. Knjiga je, međutim, objavljena tek mnogo godina poslije, u Veneciji 1569. Pun joj je naslov »Planine, ke zdarže u sebi pisni pete po pastirih, pripovisti i pritivori junakov i diklic i mnoge ostale stvari složene po Petru Zoraniću Ninjaninu.«.

Zoranićevo je djelo današnjim čitateljima razmjerno teško razumljivo zbog velikog broja alegorijskih slika i pjesničkog jezika. Knjiga je pisana čakavskom varijantom starohrvatskog jezika koja nam je danas poprilično daleka pa je za razumijevanje teksta potrebno dobro poznavanje jezika ili kvalitetna transliteracija na suvremeni jezik. Zoranićeva teška sintaksa posljedica je dijelom i primjene latinsko-talijanskih konstrukcija, kao i činjenice da nije zazirao od neobičnog poretkar riječi kako bi postigao određeni ritam ili rimu.

Zoranićeva knjiga sastavljena je od putopisa, romana i kanconijera ljubavnih i »razlikih« pjesama, u 24 poglavlja. Prema žanru najčešće se ubraja među pastoralne romane, premda ju je zapravo nemoguće strogo svrstati u određeni žanr jer je po izričaju jedinstveno djelo. Dok većina pisaca naše renesanse piše u stihovima, »Planine« su napisane najvećim dijelom u prozi.

Glavna je tema sedmodnevno putovanje autora (»Zorana«) ninsko-zadarsko-šibenskim priobaljem, planinskim prostorima Velebita i Dinare te Ravnim kotarima i krškom zaravni u porječju Krke. Na putovanju potaknutom nesretnom ljubavi on susreće pastire koji mu pričaju priče o postanku zavičaja koji ga okružuje. Tako mu pričaju o postanku Velebita, Nina, Zadra, Privlake, Dinare i Krke. Pričaju mu i priče o raznim pojavama tipičnima za to područje, kao što je na primjer bura, pjevaju ljubavne pjesme i pričaju o metamorfozama. Uz to što se u »Planinama« pripovijeda o konkretnim lokalitetima zadarskoga zaleđa te aludira na konkretne povijesne prilike, one su i alegorijski roman, jer je »Zoranovo« putovanje, na kojem mu pomažu i neka mitska bića, putovanje spoznaje i očišćenja duše. Istodobno, knjiga obiluje rodoljubnim slikama i oslikava Hrvatsku, rastrganu između Turaka i Mlečana.

Treba naglasiti da Zoranićevo putovanje nije fiktivno, već je to vrlo jasan i točan put. Putovanje započinje na Vodicama kod Nina, odakle se nastavlja preko mora prema Starigradu i Velikom Paklenicom na vrh Velebita, odakle se ličkom stranom upućuje na Dinaru, s koje rijekom Krkom silazi preko Skradina do Šibenika, a odatle opet morem uza Zadar do staroantičke luke u Zatonu pred Ninom. Franjo Smiljanić u tekstu »Pjesnikov imaginarij kao konkretan geografski prostor u

O čemu je riječ u romanu »Planine«

Glavna je okosnica djela priča o nesretnoj ljubavi, zbog čega razočarani Zoran odlazi u planine da bi se potpuno oslobodio svjetovnih zabluda. Sedam je godina Zoran patio od nesretne ljubavi i dok je jednom stajao očajan pokraj nekog potoka u blizini Nina, izađe iz vode vila Napea, povede ga u podvodnu špilju, ispriča mu svoju nesretnu ljubav prema umrlom Ziljibilu te mu predloži da pođe u planine, gdje će naći lijek. Vila Milost prebaci ga preko mora na drugu stranu, do Podgorja pod Velebitom. Idući prema planinama, naišao je pred otvorom Vražjih vrata (Paklenice) na sedmoglavu neman, zatim na otvor iz kojeg izlazi Burin bijes. Došavši u planine, Zoran je proveo s pastirima tri dana, slušajući njihove pjesme o ljubavi, njihove pripovijesti o »pritivorima«, zatim pjesme »na promin«, ljubavne i nabožne pjesme te one koje se pjevaju »u zuk«, tj. narodne popijevke. Tu se on izjadao o uzrocima svojega putovanja, ispričao o svojem podrijetlu i postanku Nina, slušajući zatim od pastira priče o podrijetlu mnogih naziva domaćih lokaliteta. Dobivši upute od starca Sidmoja, Zoran polazi dalje prema Dinari. Na tom putu nailazi na pastire ugrožene napadima vukova (Osmanlija) i oni mu pjevaju pjesme o »rasutoj baščini«. Idući dalje, Zoran susreće vilu Svist (Svijest), a na vrhu nađe vilenicu Dinaru koja ga čarima oslobađa od ljubavne patnje. U snu mu se prikazao »perivoj od Slave« s vilom Hrvaticom koja se tuži zbog slaboga književnog stvaranja na narodnom jeziku. Dinara mu pokaže kako će doći do kuće i on pođe rijekom, kuda ga vodi vila Krka, promatrajući s tugom u očima ruševine Knina i Skradina, ponosan na »sminojaki« Šibenik. Vila ga vodi dalje prema Zadru i iskrca ga još zapadnije, kraj Zatonu. Sedmodnevno Zoranovo putovanje završava u Ninu. Ondje posjećuje grob tužne Jele i prisustvuje obljetnici smrti pastira Divnića. Kao priviđenje javlja mu se sv. Jerolim, prema glagoljaškoj predaji izumitelj slavenskog pisma, te biskup Divnić kojemu Zoran pred vilom Istinom obećava da će odsada slijediti pravi put božanske ljubavi i ostaviti se svjetovnih taština.

Jedini sačuvani originalni primjerak »Planina« iz 16. stoljeća

Planinarska književnost u Hrvatskoj začeta je u vrijeme renesanse, kada je 1536. Petar Zoranić napisao roman »Planine«. Djelo Petra Zoranića smatra se prvim romanom uopće u hrvatskoj književnosti, a ta je knjiga ujedno i prva planinarska knjiga u svjetskoj književnosti

‘Planinama’ Petra Zoranića« (2009.) donio je detaljnu rekonstrukciju Zoranićeva putovanja, navodeći još preciznije sve etape. To su redom Vodice, Velebić (Vrška punta), Veche (Vezze), Jurline, Sv. Jakov, Močila, Ivine vodice, Sveto brdo, Ivanja lokva, Tulove grede, Crnopac, Obrovac, Krupa, Vrpolje, pašnjaci podno Dinare, Topoljski buk, Knin, Čučevo, Nečven, Bogočin, Rogovo, Kamičak, Roški slap, Visovac, Skradinski buk, Skradin, Zaton, Zadar, Mramor, Stari Zaton i Nin.

Iako je očito da je Zoranić nedvojbeno planinario po Velebitu, valja razjasniti zašto se njegov roman ubraja među djela planinarske književnosti. Prije svega, sam naslov »Planine« svjedoči o tome da su planine Zoranića nadahnule za njegovo putovanje i pjesničko kazivanje. Mnoštvo alegorija i prizora otkriva da su mu planine utočište za razmišljanje te da u njih ide

zbog tipičnih planinarskih motiva – radi osobnog mira, upoznavanja krajolika, ljudi i tradicije. Na samome početku, u posveti ninskom kanoniku Mateju Matijeviću, Zoranić ističe domoljubni motiv da se uputi u planine i opiše svoje putovanje. Posebno mjesto daje Velebitu i Dinari, među ostalim tumačeći postanak imena Velebit (Velevij, Velebil, Velebić) i navodeći slikovito da je Krka kći Dinare. Velebit je, kao prva planina kojom kroči glavni junak Zoran, dobio ime preobrazbom veoma učenog mladića Velevija u bijeli pepeo – snijeg, zbog njegove težnje da se znanjem približi božanstvu, dok je planina Dinara s druge strane ime dobila po božici Dinari. Zoranova simbolička ispovijed vili Dinari o njegovu zaljubljanju, putu na planinama i kajanju, trenutak je prosvjetljenja u kojemu Zoranić ulaskom u prostor izlječenja i postiže svrhu svojega putovanja.

Osim rodoljubnog osjećaja, »Planine« imaju mnogo osobina koje su plod renesansnog shvaćanja života i umjetnosti. Mnogi »prtvori« zapravo su priče o iskrenoj i neostvarenoj ljubavi između dvoje mladih u svijetu koji im postavlja krute prepreke. Međutim, velika vrijednost djela nalazi se i u onim proznim dijelovima punim maštovitih i bogatih opisa, u kojima se osjeća autentičan doživljaj stvarnosti. Zoranić je znao dočarati vjerodostojne ambijente i situacije, pogotovo kad opisuje krajolik u raznim dijelovima dana, ili kad prikazuje prirodno ponašanje ljudi, na primjer susret Zorana s pastirima prvog dana dolaska u planine (Kap. VI.):

Idoh tada ja daržavom tom, i kroz razlik od bilja i cvitov miris svi udi moji nikit slast prijimljući, navlastito sardače pokupljeno stase. Jur drugog pokol u propast ulizoh, barzi konji suncem svitlo licce vojahu i jur malne na podne bihu, kada ja, hodeći k jednoj vrulji raskošni iz stine izvirujući i tiho po travi bistrim potokom tekući, pridoh. Okol vrulje dubi, po naravi razliki, razliko sajeni, raskošan hlad, od sunčenih zrakov branećju, činjahu. Ptičice po dubju i črčki po garmju, sušan od tiha vitra duhajuć, vrulju tu naredno resahu. Tujpod dubjem pri vrulji, jer črizpodne bise, pastirov nikuko, kibudi da predljivi kroz svagdanje naporstvo odvukov i već cić neprijateljskoga cesta plinjenja i robljenja, nistar manje – za dobri stari običaj opsluziti – koko već mogahu blagoviti stahu; i u stran blizu na plandisća živine priuzbivsi meu sobom razliko blagovito na travi sijahu. I k njim prisadsi ljupko, kako se pristoji: – Božja vam pomoć, bratjo! – zazvah. A oni prijaznivo odgovoriv prijaše i meu se na bludnih travicah svi općeno nukajuć me šesti činise. Tuj uz jednoga (kako j'po naravi da karv prilici priteže), ki mi se u obličju i viku podoban vidi, sedoh. I jer jur vrime užine bise, redom uz vruljicu sedsi, svaki ča karme imise ljubveno položivši, i ja s njimi poblagovavši život pokripismo. Po tom pake – za u praznosti ne ležati – dokle se nagne sunce, meu se razbludno rise da se besidi.

Uza sve to, treba zapaziti da su »Zoranovi« susreti s gorštacima koje susreće u planinama glavni sadržaj cijele knjige te da su njihova kazivanja dojmlija jednako kao i u zapisima brojnih planinarskih pisaca iz novijih vremena. Prvu skupinu pastira susreće upravo na Velebitu, kraju koji u to vrijeme još nije bio potpao pod osmansku vlast, dok je druga skupina pastira živjela u istočnijim krajevima, blizu Dinare, čije su predjele osmanska osvajanja tada već bila prorijedila.

Prvi hrvatski planinar?

O Zoranićevu životu ne postoji mnogo podataka, a sve što se zna preuzeto je iz njegova djela i oskudne arhivske građe. Pjesnikov se predak Zoran (»dida did«, kako ga naziva u Kap. VII.) doselio u 14. stoljeću iz Like u Dalmaciju zbog nekih razmirica među hrvatskim plemstvom. U drugoj polovici 15. stoljeća spominje se Zoranićev djed Petrica, ninski plemić i potomak paške loze Zoranića koja će se poslije prozvati Mirkovićima. Poznato je da je Petrov otac Ivan Zoranić bio sudac u Ninu, kao i da se njegova majka Elizabeta (iz plemićkog roda Medulla, iz kojeg potječe i tadašnji poznati slikar Andrija Medulić) u Zadar preselila zbog nezdrave klime u Ninu i da je očekivala dijete. Brak između Ivana Zoranića i Elizabete de Medulla, sklopljen je 31. listopada 1505. Sam Petar Zoranić rodio se u Zadru, gdje je i »uzgojen u umiljenoj srići«. Rođen

je oko 1508., ako ne i prije, kako se može utvrditi prema navodima u »Planinama« (Kap. XIV.), gdje stoji kako je u vrijeme kada je pisao djelo autor imao 28 godina (»osam lit po dviju križih«).

Najraniji pouzdani podatak o njegovu životu potječe iz 1531.; spominje se kao plaćeni ninski notar, pravnik i sudski pisar, što znači da je najvjerojatnije završio studij pravnih znanosti, vjerojatno u Padovi. Njegov je posao obuhvaćao pisanje i izdavanje ovjerenih dokumenata na hrvatskom, talijanskom i latinskom jeziku. Svi su njegovi notarski zapisi, kao i njegovo ime u spisima zadarskih notara, do danas izgubljeni, što još više mistificira cijelu priču. Godine 1538. braća Jeronim i Petar Zoranić spominju se kao vlasnici jednog zemljišta u okolici Nina. Pet godina poslije, 1543., njihova su imena ponovno zabilježena i kao imena vlasnika zemljišta u Privlaci, na kojem je bio bunar zvan Novak (o tom bunaru Zoranić je u »Planinama« ispleo »pripovist«). To je ujedno i posljednji pouzdani izvorni zapis u kojemu se spominje Zoranić. Prema nalazu Radoslava Lopašića, 1547. spominje se u bihačkim dokumentima izvjesni Petar Zoranić kao građanin Bihaća, no nije jasno je li riječ o našem pjesniku ili o nekom drugom Petru Zoraniću.

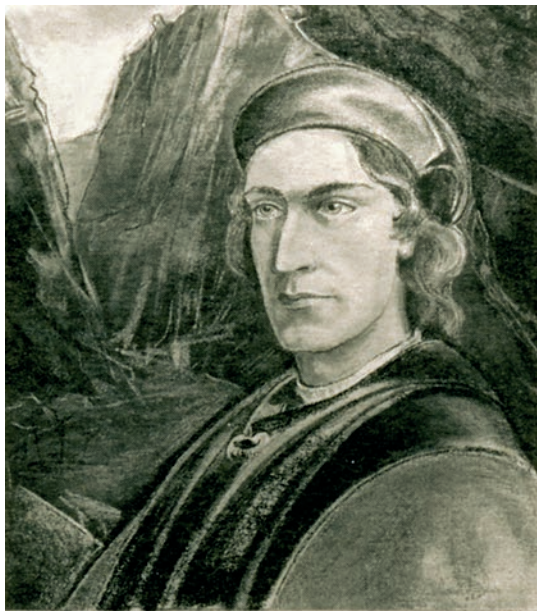
Dozvola za tiskanje »Planina« izdana je 12. svibnja 1569. u Veneciji (»Riformatori del studio di Padoa utvrduju da in opera di messer Piero Zuranich

scritta in lingua illirica et intitolata 'Planine' nema nista contraria alle leggi«). Knjiga je tiskana iste godine u tiskari Domenica Farrija u Veneciji. Farri je od 1555. do 1602. tiskao više od 140 knjiga renesansnih književnika, a iste 1569. tiskao je i Danteovu »Božanstvenu komediju«. Danas nije poznato što se sa Zoranićevim rukopisom događalo između 1536. i 1569., kako je došao u Veneciju i zašto su »Planine« tako dugo čekale na izdavanje. Pretpostavlja se da je Zoranić umro ne dočekavši izdavanje svoje knjige, jer da je bio živ, vjerojatno bi izmijenio svoju posvetu iz 1536. ninskom kanoniku Matiji Matijeviću, koji je u vrijeme kad se djelo tiskalo bio već mrtav. Zato se kao godina smrti Petra Zoranića uzima okvir između 1543. i 1569.

Okolnosti u Dalmaciji početkom 16. stoljeća

U vrijeme nastanka »Planina«, početkom 16. stoljeća, Zadar je bio razmjerno dobro razvijeno žarište renesansne kulture i književnosti. Zadar i Nin bili su tada u rukama Mletačke Republike, kamo su dospjeli kada je 1409. Ladislav Napuljski kupoprodajnim ugovorom prodao cijelu Dalmaciju za 100.000 dukata. U pogledu kulture i književnosti u Zoranićevo doba Zadar je bio na vrhuncu, iako je 16. stoljeće bilo veoma teško za Zadar jer ga s jedne strane pritišću Osmanlije, a s druge svojataju Mlečani. Međutim, tadašnji pisci Brne Karnarutić, Šime Budinić, Juraj Baraković, kao i Zoranić, djelovali su u snažnom glagoljaškom okruženju s utjecajima učenja sv. Jeronima, smatrajući da treba pisati na narodnom, hrvatskom jeziku. Zoranićevo djelo svjedoči da je i osobno imao temeljitu humanističku i teološku naobrazbu. Po svemu sudeći, ključna osoba za njegov razvoj bio je ninski kanonik Matej Matijević, kojemu je i posvetio svoje »Planine«.

Zoranić je kao obrazovan mladić mogao pratiti kako 1514. Osmanlije osvajaju Karin i Korlat, 1522. Knin i Skradin, 1523. Ostrovicu, 1524. Sinj, 1527. Obrovac, kada se osmanski pljačkaši spuštaju do Zadra i Nina. A kad se nad Dalmaciju ozbiljnije nadvila osmanska opasnost, Venecija je 1528. čak bila predlagala rušenje Nina. »Planine« je napisao godinu dana prije pada Klisa, u vrijeme kad je osmanska vojska duboko zašla u naše krajeve, nakon Bitke na Mohačkom polju i prve opsade Beča. Godinu dana pošto je Zoranić napisao

Petar Zoranić – ilustracija Nikole Šimunića (1995.)

»Planine« slomljen je otpor Klisa i više nije bilo zapreke za njihovo ovladavanje Dalmacijom. Već sljedeće, 1538. godine, zabilježeno je da su stanovnici Nina napustili svoj grad jer ga Mlečani nisu željeli braniti pred osmanskom najezdom.

Ne može se sa sigurnošću tvrditi kakve stvarne veze sa Zoranićem imaju neke osobe koje on spominje u svojem djelu. Je li djevojka Jaga kojoj pastir Zoran (sam pjesnik) posvećuje pjesmu (Kap. VI.), bila neka njegova simpatija zbog koje je možda i pošao u planine da bi se »izliječio od ljubavi«? Pretpostavlja se da je »lipa, plemenita i gizdava Jele, naglom smrtnu umorena« (Kap. XXII.) njegova majka Elizabeta. Pouzdano znamo da pastir Marul (Kap. XVI.) koji svjedoči o »rasutoj baščini«, predstavlja Marka Marulića, a pastir Divnic ninskog biskupa i pjesnika Jurja Divnića koji je umro 1530. (Kap. XXII.). I u imenima drugih pastira mogle bi se kriti neke danas nepoznate, ali pjesniku vjerojatno bliske osobe.

Priča o jednoj knjizi

Povrh toga što su Zoranićeve »Planine« same po sebi svjetski raritet, povijesne okolnosti poigrale su se knjigom na upravo fascinantan način. I dok je prije spomenuta Gesnerova knjiga postala gotovo planinarskom biblijom, svi su primjerci Zoranićevih »Planina« nestali u ruševinama i

Spomenik Petru Zoraniću u Zadru

ratnim stradanjima koja su zadesila Dalmaciju, tadašnje kulturno središte Hrvata. Ipak, spletom okolnosti, do današnjih je dana sačuvan – srećom (!) – samo jedan jedini primjerak toga dragocjenog djela hrvatske i svjetske književnosti. Pohranjen je u trezoru Knjižnice Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti na Strossmayerovu trgu u Zagrebu. Međutim, Zoranićeve se »Planine« mogu proučavati gotovo kao u originalu jer je Akademija 1952. objavila vjeran pretisak na 78 stranica, a poslije je objavljeno još nekoliko izdanja.

Original Zoranićevih Planina dospio je u Akademiju kao dio biblioteke koju je 1868. ona otkupila od Ivana Kukuljevića Sakcinskog¹, no u

1 Ivan Kukuljević Sakcinski poznat je po zalaganju za ujedinjenje južnoslavenskih naroda i za uvođenje hrvatskog jezika u javni život (održao je prvi govor na hrvatskom jeziku u hrvatskom Saboru), a smatra se i začetnikom hrvatske historiografije jer se među prvima usmjerio na prikupljanje građe i na organiziranje novih institucija i udruženja, pri čemu je posebno značajno osnivanje Društva za povestnicu i starine. Bio je počasni član Akademije, a također i predsjednik Matice hrvatske (1874. – 1889.).

Zbirci starih i rijekih knjiga HAZU nije poznato starije podrijetlo te knjige.

Prema istraživanju planinara Milovana Buchbergera, primjerak Zoranićevih »Planina« došao je u Kukuljevićeve ruke 1854., kada ga je na putovanju po Dalmaciji kupio odbornik Društva za povestnicu i starine Mijat (Mihovil) Sabljar². Putovanje je trajalo sedam i pol mjeseci, a na njemu je Sabljar otkupio ukupno 10 pisanih knjiga na pergameni, 79 pisanih knjiga na papiru i 290 tiskanih knjiga te mnoštvo druge umjetničke građe. Zapis o nabavci Zoranićevih »Planina« za 20 krajcara nalazi se u Sabljarovom izvješću koje je pohranjeno među građom Društva za povestnicu i starine u Arheološkom muzeju u Zagrebu. »Planine« Petra Zoranića navedene su kao 230. zapis u autentičnom Sabljarovom popisu otkupljenih knjiga s putovanja po Dalmaciji, ali (kao ni za druge knjige) nije navedeno gdje ju je i od koga Sabljar otkupio.³ Iz drugih zapisa poznato je da je na tom putovanju Sabljar boravio u Zadru i Ninu te tamo u samostanima

Nije nam poznato je li Ivan Kukuljević Sakcinski išao u planine, no znamo da je njegov sin Božidar mnogo planinario i bio vrlo angažiran u HPD-u. U planinarskoj povijesti Božidar Kukuljević zabilježen je kao osnivač podružnice HPD-a u Ivancu 1898. Dani hrvatskih planinara u lipnju ove godine održavaju se u Ivancu, upravo povodom 120. obljetnice osnivanja podružnice HPD-a u tom gradu. Iste godine počeo je u Zagrebu izlaziti »Hrvatski planinar«. Zanimljivo je spomenuti i to da je filozof i književnik dr. Franjo Marković, koji je 1898. na Skupštini HPD-a predložio da se počne izdavati časopis »Hrvatski planinar« i da urednik bude Dragutin Hirc, upravo u to vrijeme (1896. – 1902.) bio tajnik HAZU. Kasnije je dužnost tajnika Akademija obnašao i prvi predsjednik PSH-a akademik Branimir Gušić.

- 2 Tijekom 40-ih i 50-ih godina 19. stoljeća Sabljar je uz potporu Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Zemaljske vlade i bana Josipa Jelačića pribavio još mnogo vrijedne građe na hrvatskom jeziku, o čemu je vodio bilješke, uredno zapisujući što je sve pronašao i otkupio. Zanimljivo je da je Ivan Kukuljević Sakcinski zabilježio da je Sabljar 1852. prepisao cijeli natpis jedne nadgrobne ploče iz crkve sv. Lucije u Novoj Baškoj na Krku. Taj podatak otkriva da je upravo Sabljar prvi očistio i prepisao cjeloviti tekst Bašćanske ploče. Sabljara je, među ostalima, posebno cijenio prvi urednik »Hrvatskog planinara« Dragutin Hirc, citirajući ga na više mjesta u svojoj knjizi »Die Mollusken-Fauna des liburnischen Karstes« iz 1880. Kada su 1885. kosti preporoditelja s Rokovog groblja prenesene na Mirogoj, Hirc izražava žaljenje što je Sabljar 20 godina nakon smrti zaboravljen: »A danas? Danas ostao je taj muž bez groba i križa. Drač i korov pokriše ono tlo, pod kojim leže trudne i izmučene kosti Mijata Sabljara!«
- 3 Spomenuti zapis pronašla je u kutiji 19B u Arheološkom muzeju u Zagrebu 16. travnja 2018. Ana Čaplar, prema informaciji Milovana Buchbergera. Riječ je o otkriću najstarijeg zapisa o jedinom sačuvanom originalu Zoranićevih »Planina«. To saznanje dosad nigdje nije objavljeno, a ukazuje da planinari i danas svojim istraživanjima doprinose ukupnoj hrvatskoj kulturi i znanosti.

225-226.	Historia dei stati diversi. 1627. 11 knjigah.	---	---	---	22
227.	Taille raisonnée des arbres fruitiers. Paris. — Dottrina agraria del Gio. Bat. Beltrame. Udine 1789. — Il stabilimento di Nona.	---	---	---	24
228.	Il Morlachismo d'Omero, operetta del D. Giulio Bajamonti. 1797.	---	---	---	10
229.	Parallelismus s. Collatio Afro Melite seu Malte, cum Dalmatia.	---	---	---	10
230.	Planine che s'edreze u sebi pisni pite po pastirik, pripoviesti i pritvorii junakov i de hlic, od Petra Zoraniča. Venetia 1589. 4.	---	---	---	20
231.	Oronta iz Cipra od Bare Bettera. 1699. 4.	---	---	---	15
232.	Privilegios concedidos por los Señores y los Condes de Tühegl de la casa Öhmue vich Gargurich. 11 4.	---	---	---	10

Jenos 94.87

Dio izvještaja Mijata (Mihovila) Sabljara o putu po Dalmaciji 1853. i 1854. iz kojeg je vidljivo da je upravo on pribavio i u Zagreb donio jedini poznati primjerak Zoranićevih »Planina« (Arheološki muzej u Zagrebu, Zbirka Društva za povestnicu i starine)

i crkvama pronašao mnogo vrijedne građe, ali ne možemo znati je li tamo našao »Planine« jer je tada obišao i mnoga druga mjesta na obali i otocima (npr. Split, Makarsku, Dubrovnik, Kotor i druga mjesta u Boki, otoke Rab, Pag, Vis, Hvar, Brač itd).

Književna i povijesna vrijednost

Piščev renesansni, znatizeljan duh mnogo se čega dotakao po prvi put u hrvatskoj povijesti pa su »Planine« uz to što su prvi hrvatski roman i prva planinarska knjiga na svijetu, i mnogošto drugo. Posebna je vrijednost Zoranićevih »Planina« upravo u činjenici da knjiga nudi vrlo slojevitu i raznovrsnu građu za istraživanje i analizu hrvatske srednjovjekovne, renesansne i barokne kulturne prošlosti. Možda više nego ijedno drugo djelo starije hrvatske književnosti, »Planine« omogućavaju ne samo književne i lingvističke nego i filozofske, povijesne, geografske, etnografske i druge analize i tumačenja. Zoranić se, među ostalim, prvi bavi toponomastikom – istraživanjem toponima, navodeći točna imena na terenu, od kojih su se mnoga sačuvala do danas. On donosi prve pisane zabilješke o Velebitu i njegovim stanovnicima, a pomoću mitologije pokušava protumačiti našu bogatu povijest. Knjiga istovremeno pruža svjedočanstva o narodnom stvaralaštvu, mitološkim pričama i davnim predajama, književnoj prozi i poeziji, pastoralnim i reportažnim zapisima, običajima i životu, etnografiji, obrtima, filozofiji, jeziku, glazbi, likovnoj umjetnosti, graditeljstvu, putopisu, mitologiji, hortikulturi, pa i o planinarenju u 16. stoljeću.

Uz ostalo, iz Zoranićeva se djela lako iščitava utjecaj domaće (Marko Marulić) i strane književnosti

i filozofije, npr. Biblije, Vergilija, Ovidija, sv. Jeronima, sv. Augustina, Dantea (osobito »Božanstvene komedije«), Francesca Petrarce (Zoranić je preveo njegov sonet »Pace non trovo« – »Mira ne nahodim«) i Giovannija Boccaccia. Od osobite je važnosti Danteova prisutnost u »Planinama«; ona se očituje najviše na razini strukture njegova djela, tj. alegorije: kao što je Danteova »Božanstvena komedija« alegorična, i Zoranićeve su »Planine« pune alegorije. »Planine« se smatraju i jednim od prvih odjeka »Arkadije« Jacopa Sannazara, djela koje je uvelike utjecalo na pastoralnu književnost u zapadnoj Europi u 16. i 17. stoljeću.

Zanimljivo, u »Planinama« Zoranić spominje još dva svoja djela, »Ljubveni lov« i »Vilenicu«, no o njima u književnosti ne postoje povijesni zapisi. Zoraniću se pripisuje i nepotpisana pastirska ekloga iz 16. stoljeća, pronađena 70-ih godina 20. stoljeća u Londonu.

Premda autor samo jednoga poznatog djela, Zoranić je najznačajniji književnik zadarskoga kruga i autor prvoga i zadugo jedinoga svjetovnoga fikcionalnoga narativnoga djela pisanoga hrvatskom prozom, a približno 1600 stihova iz »Planina«, ponajviše dvanaesteraca, čini prvi sačuvani kanconijer na tom dijelu hrvatske obale. Zoranić je pripadao krugu književnika koji su pridonijeli tomu da Zadar, uz Hvar, Korčulu, Split i Dubrovnik, postane jednim od glavnih središta hrvatske renesansne književnosti. Jednako je važna i činjenica da je svojim djelom Zoranić Hrvatsku smjestio na samo izvorište svjetske planinarske književnosti i ostavio nam trag o prvim planinarskim koracima na hrvatskom tlu.

S Njupačima u planine

Helena Novak Penga, Zadar

Lako je planinariti dok ste sami ili udvoje. Svaki tjedan – izlet jedan. Tek što ste se vratili s jednog izleta započinje odabir sljedećega: pretraživanje poznatih priručnika, vodiča, putopisa iz Hrvatskog planinara, blogova, foruma... Nakon toga slijedi svakodnevno praćenje vremenske prognoze, pa konkretno planiranje svih pojedinosti, nabava potrebnoga te konačno odlazak i uživanje u planinama. U ponedjeljak poslije posla već započinje sređivanje fotografija i planiranje sljedećeg izleta. Išlo bi to tako unedogled da niste odlučili imati potomstvo, interno zvano *Njupači*. Eh, a što sad? Mogu li mala djeca ići u planine?

Prije nego što ispričam nekoliko naših iskustava s bebama u planinama, evo osobnih sjećanja iz djetinjstva. Kad sam imala tri mjeseca, moj me je tata – pasionirani planinar – učlanio

u našičko HPD Krndija. Navodno sam te godine bila najmlađa članica. Godine su prolazile, a tata je uredno svake godine plaćao članarinu za mene i sestru sve dok mama (također pasionirana planinarka) nije poludjela i rekla: »Nema smisla bacati pare ako ne idu na izlete«. Jer, bila sam planinarka samo na papiru; tih ranih 1980-ih – barem u našem planinarskom društvu – nije bilo uobičajeno ići s malom djecom u planine. I tako sam negdje u prvim razredima osnovne škole konačno krenula na izlete agilnoga našičkog društva, posebice po predivnom našičkom kraju i slavonskim planinama. Bili su to uglavnom jednodnevni, eventualno dvodnevni, lagani izleti koji mi se tada i nisu osobito sviđali, ali danas na njih gledam s golemom nostalgijom. Tek danas vidim koliko je to bilo kvalitetno provedeno vrijeme, koje je oblikovalo naše obiteljske uspomene.

U šestom se razredu zalomilo i nekoliko dana planinarskog ljetovanja za djecu i mlade (na Velebitu, u Krndijinoj organizaciji), koje mi se teško zamjerilo jer sam na vlastitoj koži doživjela sudbinu čeških turista koji oko Velike Gospe tumačaju po užarenom kamenu dalmatinskih planina. Buntovna tinejdžerka u koju sam se poslije pretvorila nije baš bila zainteresirana za planine – i tako je došao kraj mojoj dječjoj planinarskoj karijeri.

Kad je u lipnju 2013. na svijet došao naš prvi potomak Mihael, pomislili smo: Ako je mama mogla biti učlanjena u planinarsko društvo s tri mjeseca, zašto Mihi ne bi doista išao s nama u planine? Pa i na jednom svojem izletu na Medvednicu vidjeli smo šesteročlanu obitelj s bebom u nosiljci! I tako je tata već nekoliko tjedana nakon Mihijeva rođenja nabavio dnevnik HPO-a za našu prinovu. Slučajnosti li, baš kad je Mihi navršio tri mjeseca, išli smo u posjet mojoj obitelji u Našice. Lijep početak rujna u Našicama omogućio je da cilj njegova prvog izleta bude upravo Kapovac na Krndiji, prva kontrolna točka HPO-a. Da smo tako planirali, ne bismo to mogli bolje »naštelati«, a ja sam bila posebno ganuta tom podudarnošću. Kratak sažetak: predivno vrijeme

VEDRAN PENGA

Odmor kod planinarskog doma

(jer našički je kraj najljepši upravo u ranom rujnu), vrlo lagan, jednosatni uspon, nosiljka mei-tai s bebom na tati, najpraktičnije riješeno pitanje prehrane u obliku mame koja doji – a po fotografijama zadovoljnog Mihija vidimo da mu se naša Krndija svidjela. Time smo otvorili sezonu uporabe mei-taija, koji je poslije poslužio i sljedećoj bebi Sofiji za njezine planinarske izlete.

Nekoliko tjedana nakon Krndije – jer je vrijeme i dalje bilo suho i toplo – otišli smo s Mihijem na Obzovu, na Krk. Kako smo bili s bebom, izabrali smo najlakši put, od Treskavca. Oduševio nas je, ali i izmorio ogoljeni krški krajolik sličan Pagu, posve suprotan raspojasanom šumskom zelenilu Krndije. Zapravo, taj je potez kratak, ne odviše naporan, a i visinska je razlika mala, pa je stoga idealan za planinare-početnike, ali mi zbog gotovo jednogodišnjeg neplaninarenja nismo više bili u formi. S druge strane, teren je »nazubljen« i oštar, a putu – barem naizgled – nikad kraja. Nakon prvog uspona slijedi drugi i tek što se ponadate da je na tom drugom brdu željeni vrh – slijedi treći uspon. Premda je u početku vrijeme bilo izvrsno, na vrhu nam se sunce počelo skrivati, a i zapuhao je nekakav vjetročić (bravo za prognoze!), no malom Njupaču očito ništa nije

smetalo. Odlično je izdržao uspon do Obzove i natrag do auta te poslije šetnju po Krku. I sada nam se čini nevjerojatnim da tijekom cijelog izleta nijednom nije zaplakao: prvi se put oglasio tek na povratku, na magistralnoj cesti između Starigrada i Zadra.

Nakon tog izleta došla je jesen, a s njom i loše vrijeme. Dok smo bili sami, hodali smo po planinama i kad vrijeme nije bilo idealno te smo zbog toga upadali u različite prilike i neprilike. Bilo nam je važno samo da smo u planinama. S Mihijem nije više bilo dileme: s Njupačima se u planine ide samo kad je stabilno, nema eksperimenata, nema rizika. Prvi izlet nakon zime bio je tek početkom travnja, na kratkom potezu od Libinja do Vlačkoga grada. Mihi je tada podno Vlačkoga grada prvi put doživio i snijeg, a u toplom skloništu zatekli smo hrpu iskusnih, starijih planinara. Oboružani domaćom kašicom koju smo kod kuće miksali nekoliko minuta prije polaska iz Zadra, počeli smo hraniti malog, gladnog 10-mjesečnog planinara – na radost svekolike publike. Stari su nam planinari rekli da takvo što još nisu vidjeli, bar ne s tako malim djetetom u uvjetima jednog skloništa. Čestitali su nam i potaknuli nas da nastavimo planinariti s malim jer se tako najbolje uči djecu

HELENA NOVAK PENGA

Uživanje na tatinim prsima

planinama. Nije im smetalo ni mijenjanje pelena. Svaka čast.

Sljedeći Mihijev izlet bio je kroz Paklenicu do doma. Toplo proljetno vrijeme, nebo bez ijednog oblaka, mnoštvo planinara, lijepa i poznata staza, raspoloženje cijele obitelji na vrhuncu... samo još da negdje na pola puta nisu zvali tatu s posla kako bi verbalno riješio neki programerski problem, sve bi bilo idealno. Ubrzo je jadni tata počeo uzdisati i primjećivati da Mihi nije baš lagana beba te da će nosiljka ubrzo izići iz funkcije. Mama je bila, kao i na svim dotadašnjim i budućim izletima, natovarena hranom i pelenama te neizostavnim tatinim stavicom za panoramsko fotografiranje. Mihi je kod doma uživao u puzanju po stolu, navlino na svoju domaću kašicu, iskazao velik interes za Daćin grah te na povratku do doma – zaspao u svojoj nosiljci. Lako je tako, kad te tata nosi!

Iskustva s Mihinom mlađom sestrom Sofijom bila su još ljepša. Istaknut ću samo dva: Omiška Dinara te Javorova kosa s Kamačnikom. Budući da je Sofija rođena u prosincu, a i zbog niza objektivnih okolnosti, na prvi smo izlet s njom otišli tek kad je imala devet mjeseci. Kako je uspon na Omišku Dinaru ipak prezahtjevan za trogodišnjeg momka u kojeg je Mihi dotad izrastao, ostao je uživati kod djeda i bake u Zadru, a Sofija je uskočila u naslijeđen, bratov mei-tai. Za izlet na Omišku Dinaru bili smo obdareni savršenim vremenom, izvrsnom vidljivošću i najljepšim zamislivim vidikom na Omiš, Biokovo i otoke. Tata je bio prepun nostalgije za studentskim danima jer je uspon na Omišku Dinaru bio

jedan od prvih izleta s njegovom planinarskom školom u HPD-u Mosor. Blažena skloništa: na putu do vrha zastali smo kod famozne »Lude kuće«, presvukli i nahranili bebu, popričali sa skupinom roditelja iz Splita koji su došli na izlet sa svojim (doduše starijim) potomstvom i uživali na suncu. Sa svih slika što smo ih napravili – a napravili smo ih bezbroj! – vidi se da je Sofi pravi mali berekin i rođena planinarka. Na nekim škakljivijim mjestima, koja su u međuvremenu osigurana užetima, Sofi je bila uzorna beba: ni da pisne, samo radoznilo skenira što se događa. Nema straha na tatinim leđima! (Više se mama uspaničila jer se bojala da se tata ne posklizne.) Sofi je na samom vrhu oduševljeno puzala po kamenju, pozirala kao manekenka i istraživala svijet oko sebe. Sažetak je toga izleta posvemašnja raznježenost kad pregledavamo slike.

Izlet na Javorovu kosu i Kamačnik ostat će jedinstvena i predivna proljetna uspomena za cijelu obitelj. Nakon šetnje od Ravne Gore do pitoreskne planinarske kuće, pa do piramide, naše

VEDRAN PENGA

Prvi penjački koraci

Šetnja kroz Kamačnik

je potomstvo samostalno odlučilo da se želi penjati na piramidu. Troipolgodišnji Mihi popeo se na vrh piramide zajedno s tatom. Mama je doduše opominjala, kumila, molila, prijetila itd., ali bez osobita uspjeha jer si je Mihi utuvio u glavu da je on pravi pravcati planinar koji se mora popeti na vrh, a i tata je ponavljao kako on pazi i da nema straha. I sami smo ostali začuđeni što su Mihijev uspon i silazak prošli bez ikakvih nepravilnosti. Kad je to vidjela naša jednoipolgodišnja Sofi, i ona se počela penjati pa je uz maminu pomoć svladala prvih nekoliko prečki. Eto, djeca su nam pravi avanturisti! Za nagradu smo se počastili objedom u obližnjoj gostionici u Ravnoj Gori, u kojoj su klinci napravili pravi šou pa smo se približili odluci da s njima još koju godinu nećemo ni primirisati restoranima. (Nakon sljedećega, ljetnog darmara u Baranjskoj kući u Karancu definitivno smo odlučili da je odsad Njupačima ulazak u restorane zabranjen.)

Poslije Ravne Gore produžili smo za Kamačnik. On nam je i otprije bio poznat jer smo jesen prije, uoči Svih Svetih, tamo bili na prekrasnom izletu. Kamačnik je sa svojom poučnom stazom svakako idealna destinacija za obiteljske

izlete. Ima sve što je potrebno: bajkovitu prirodu, drveni vlakčić, poučnu botaničku stazu s odličnim tablama, upotpunjenu gongom, ksilofonom, rogom i ostalim instrumentarijem (tzv. Panova staza), drvene mostiće, stolove za piknike... ma, sve potrebno za velik dječji doživljaj. Tada je Sofi posljednji put ušla u svoju nosiljku, a na svojem sljedećem pohodu u taj biser Gorskoga kotara pustit ćemo je da slobodno trčkara uz potok.

Svaka obitelj ima svoje priče i svoja iskustva, za nju posebna i dragocjena. Premda zasigurno ima roditelja koji će s bebama ići na duže i zahtjevnije izlete, za većinu prosječnih roditelja izleti će barem na početku biti rjeđi, probraniji i lakši. Na kraju krajeva, nije baš mudro, a ni ugodno, penjati se 3 – 4 sata po Biokovu s desetak kilograma osjetljivoga živog bića na sebi. Roditelji u svakom slučaju moraju razmišljati o više stvari nego inače, zatumljivati svoje želje za većim usponima te se učiti nesebičnosti – no intenzitet doživljaja i uspomena nevjerojatan je, a svako novo iskustvo ispunjava novom energijom i poletom. S bebama i malom djecom treba ići u planine i na izlete: ona na prirodu oko sebe reaguju s oduševljenjem i zaraznom životnom radošću.

Pred tobom je cijeli vijek, pedeset ti je godina tek!

Zlatni pir planinarske kuće na Bijelim stijenama

Jelena Spreicer, Zagreb

Bez obzira na to jeste li planinarsku kuću na Bijelim stijenama prvi put ugledali prehodavši put od Jasenka do Bijelih stijena, Begovu stazu, koja prolazi kroz Klanac kostura, ili pak Vihoraški put, koji spaja Samarske s Bijelim stijenama, zasigurno ste vrlo dobro upamtili trenutak kada se pokazala pred vama. Drvena je to kućica metalnoga krova na mjestu do kojega je strmim i klizavim terenom punim prepreka ponekad teško dotegnuti i samoga sebe. Možda je bio lijep i sunčan dan nekog ljetnog popodneva pa su vas pred kućom dočekali dežurni kapelaši – uvijek veseli, brbljivi i hedonistički raspoloženi. Ipak, mnogo je izglednije da ste se kući nakon tumaranja kroz šumu i stijene obradovali kao natkrovljenom utočištu od kiše, tuče i snijega – vremenskih neprilika koje se na tom području mogu izmjenjivati sa suncem tijekom jednog jedinog dana.

Kao društvo koje je izgradilo kuću i sklonište na Bijelim stijenama te ih otad redovito održava, nerijetko smo s posjetiteljima razgovarali o zanimljivostima vezanima uz gradnju i opskrbu te

HPD KAPELA, ZAGREB

Doprema materijala na gradilište 1965.

HPD KAPELA, ZAGREB
HPD KAPELA, ZAGREB

Izgradnja temelja planinarske kuće na Bijelim stijenama 1964.

Izgradnja planinarske kuće na Bijelim stijenama 1965.

rado prepričavamo uspomene na brojne epizode iz duge povijesti. U takvim mi trenucima odmah na pamet padne priča o opskrbi kuće na Bijelim stijenama u proljeće 2011. Uz uobičajeni zadatak da se na kuću dopreme standardne potrepštine, te je godine također odlučeno da se drveni most ispred kuće zamijeni metalnim. Provedba toga plana uključivala je nošenje metalnih rešetaka i drvenih rukohvata potrebnih za izgradnju novoga mosta od parkirališta u podnožju Bijelih stijena do kuće. Mnogočega što se dogodilo toga jutra još se uvijek dobro sjećam: kako smo se slatko nasmijali kad je kolega (koji će za potrebe ovog članka ostati neimenovan) ispunio naša očekivanja ne pojavivši se ujutro na dogovorenom mjestu; kako su nam prijatelji koji su sišli nama ususret rekli da su nedaleko od mjesta na kojem se nalazimo ugledali medvjeda; kako sam pomislila da bi nam upravo to mogao biti dodatan poticaj da teret što brže dovučemo gore. No, ponekad su kapelski medvjedi, koji se uglavnom samo lijeno gegaju uokolo, najmanji problem. Toga su upravo bolno svjesni postali momci koji su nosili samare natovarene duguljastim metalnim rešetkama kada su, čuvši grmljavinu, shvatili da su se upravo pretvorili u hodajuće gromobrane. Njihovu reakciju na taj zvuk moglo bi se usporediti jedino s magičnim učinkom špinata na Popajeve performanse pa su metalne rešetke na kuću stigle zapanjujućom brzinom. Već je dva tjedna poslije bio postavljen metalni most – novo središte društvenog života u kući na Bijelim stijenama, mjesto na kojem smo u smijehu prostajali

HPD KAPELA, ZAGREB

Kuća na Bijelim stijenama 1968.

mnoge kišne noći, mjesto kroz koje je za svakoga zimskog uspona potrebno iskopati tunnel da bi se moglo ući u kuću, mjesto koje nas svaki put podsjeća na tu blatnjavu, grmljavinsku radnu akciju. No, ta akcija predstavlja tek zanemarivo malen dio krvi, suza i znoja koji su proteklih pola stoljeća sustavno ulagani u kuću.

Priča je to koja započinje davne 1961., kad je PD Rade Končar (danas HPD Kapela) odlučio preuzeti skrb o staroj Hirčevoj kući na Bijelim stijenama. Budući da je postojeća kuća bila vrlo vlažna i neudobna, već je 1963. dogovoreno da se u blizini sagradi nova. Pošto je Nenad Paulić izradio idejni projekt, u nadolazećim je godinama društvo prikupljalo novac, odabralo lokaciju kuće kako bi se smanjio utjecaj vlage te osmislilo način kako objekt najbolje uklopiti u okolinu. Kad su svi pripremni radovi bili okončani, od 18. do 27. srpnja 1964. održana je velika radna akcija u kojoj je do mjesta gradnje dopremljen

HPD KAPELA, ZAGREB

Zadnja faza izgradnje

građevinski materijal. Zbog nepristupačnosti terena, dragovoljcima uključenima u izgradnju kuće nije preostalo ništa drugo nego svu građu u znoju lica svoga i uz pomoć ponekog magarca dotegnuti vlastitim snagama. Tako su na mnogobrojnim leđima uzbrdo putovali cement, daske i alat, a zanimljiva je i činjenica da je pijesak za gradnju proizveden na samim Bijelim stijenama, i to ručnim drobljenjem kamenja! Gradnja je započela 1966. dolaskom Drage Radočaja, tesara iz Ogulina, jednog od najstručnijih i najzaslužnijih graditelja, pa su se već u rujnu te godine na livadi pojavili prvi obrisi kuće koja je dovršena za samo dvije godine.

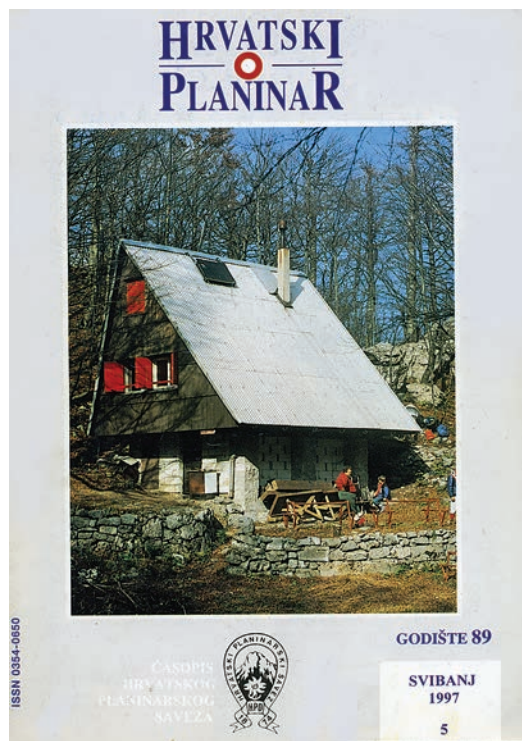
Kuća na Bijelim stijenama svečano je otvorena 4. srpnja 1968., a nosi ime Dragutina Hirca, prirodoslovca i prvog urednika Hrvatskog planinara, koji je pod vodstvom nadlugara Jakoba Mihelčića iz Begova Razdolja planinarski »otkrio« Bijeleske stijene. Koliko nam je poznato, prvi je put na njima bio 28. srpnja davne 1899. Prilikom otvorenja Planinarski savez Hrvatske dodijelio

je Zlatni znak PD-u Rade Končar za taj nevjerojatni pothvat, a društvo je svečano odlikovalo 39 pojedinaca čijem nesebičnom radu bez ikakve mehanizacije mi, povremeni posjetitelji, i puhovi, njegovi stalni stanari, danas možemo zahvaliti na utočištu i toplom domu.

Međutim, izgradnja kuće bila je tek početak pedesetogodišnje priče HPD-a Kapela o građevinskim pothvatima na Bijelim stijenama. Kako je broj posjetitelja kuće rastao, postalo je jasno da su smještajni kapaciteti kuće od dvadeset ležajeva često premaleni, a neopasnost je bila i to što je ona izvan vremena dežurstava članova društva bila zatvorena, pa je 1969. odlučeno da će obližnje, staro Hirčevo sklonište biti srušeno te da će se od građevinskog materijala preostalog od izgradnje kuće izgraditi novo. Što naši planinari zamisle to u pravilu i ostvare, pa je već pet godina poslije (1974.) u dolcu pored kuće podignuto i novo planinarsko sklonište. Nažalost, veliku sreću i ponos graditelja samo četiri mjeseca nakon svečanog otvorenja uništila je vijest da je sklonište do temelja izgorjelo. No, nisu se dali obeshrabriti te su gotovo odmah započeli s gradnjom novog skloništa i dovršili ga upola brže nego prvo. Planinarsko sklonište »Miroslav Hirtz« od svoga je (drugog) otvorenja 11. rujna 1977. do danas neprekidno otvoreno za sve planinare.

Budući da objekti na mjestima koja su izložena tako ekstremnim vremenskim uvjetima zahtijevaju neprekidnu skrb i održavanje, i kuća i sklonište u proteklih su nekoliko desetljeća doživjeli mnoge izmjene i poboljšanja: izgrađena je cisterna; originalni krov od šindre dvaput je zamijenjen metalnim, što je omogućilo punjenje cisterne kišnicom s krova; sagrađen je nov ulazni most, kao i poljski zahod u blizini kuće, koji je u međuvremenu srušen te je sagrađen novi; kuća je elektrificirana, a izvor električne energije solarni su paneli na krovu.

Nakon otvorenja kuća je postala bazom za istraživanje okolice i probijanje novih putova: prvo Vihoraškog puta, koji spaja Samarske i Bijeleske stijene, a trasirali su ga i izveli planinari HPD-a Vihor iz Zagreba, a zatim i Kapelskog planinarskog puta, planinarske obilaznice koja Gorski kotar od Tuka preko Bjelolasice, Samarskih, Bijelih i Kolovratskih stijena te Viništa spaja s morem, zajedničkog djela Kapele i Vihora. Tim

Planinarska kuća na Bijelim stijenama na naslovnici »Hrvatskog planinara 1997. godine, snimak Krunoslava Milasa

Nošenje građe za obnovu planinarske kuće

HPD KAPELA, ZAGREB
HPD KAPELA, ZAGREB

Obnova vrata poljskog zahoda uz planinarsku kuću

je atraktivnim planinarskim putom jedinstvena ljepota ovoga neobičnoga krajolika, prepunoga krških fenomena, postala poznata i dostupna većem broju planinara.

O posebnosti toga kraja svjedoči i to što su Bijele i Samarske stijene 1985. proglašene drugim strogim rezervatom prirode u Hrvatskoj (prvim takvim rezervatom proglašeni su 1969. Hajdučki i Rožanski kukovi na Velebitu), što predstavlja razinu zaštite prirode veću od one u nacionalnom parku. Osnovni je kriterij za proglašenje nekog područja strogim rezervatom prirode velika bioraznolikost na području posve ili gotovo netaknutom ljudskom djelatnošću. Zbog njihove su nepristupačnosti i geomorfološke specifičnosti, koja pruža stanište mnogim rijetkim i endemskim biljkama (poput runolista, dragušca, divokozjaka, grozdaste kamenike, srčanika, kranjskog ljiljana, crvenog ljiljana itd.) te svim trima velikim europskim zvijerima (vuku, risu i medvjedu), Bijele i Samarske stijene strogo zaštićene od gospodarskih djelatnosti i drugih ljudskih intervencija. Drugim riječima, da je odredba o proglašenju strogog rezervata prirode bila na snazi 60-ih godina proteklog stoljeća, do gradnje kuće na Bijelim stijenama vjerojatno ne bi došlo. Tim više cijenimo jedinstvenu lokaciju svoje kuće i, posve svjesni negativnog utjecaja čovjeka na krhkost toga staništa, kao društvo upravljamo objektima na Bijelim stijenama na odgovoran način: skupljamo i pročišćavamo kišnicu, energiju za kuću dobivamo iz obnovljivog izvora, drvo za ogrjev dopremamo u posebnim radnim akcijama, sav otpad nastao tijekom boravka u kući otpremamo i zbrinjavamo

u dolini, a posjetitelje dežurni uvijek rado upute u pravila ponašanja u rezervatu te upozore na to da se ne smiju kretati izvan markiranih planinarskih putova.

No, osim svih zanimljivih, a ponekad i nevjerojatnih činjenica o kući, njezinoj povijesti i posebnostima područja u kojem se nalazi, važno je istaknuti još nešto. Kuća na Bijelim stijenama nije samo arhitektonsko miničudo u zabačenom i meteorološki često neprijateljski nastrojenom predjelu, nije samo planinarska kuća u kojoj putnici namjernici mogu predahnuti i osvježiti se prije no što nastave svoj put, niti je sama sebi svrhom. Za nas, članove HPD-a Kapela, društva s razmjerno mnogo članova, ona je most s početka ovog teksta – mjesto susreta starije generacije planinara, koja ju je podigla doslovno ni od čega i desetljećima održavala, s mlađim planinarima okupljenima u sekciji mladih osnovanoj 2006. Na zajedničkim radnim akcijama, koje se održavaju svake godine u proljeće, brojnim neformalnim druženjima, ali i na dežurstvima na kojima oni iskusniji poučavaju nove članove kako se ispravno i na ekološki prihvatljiv način brinuti o kući, prirodi koja je okružuje i posjetiteljima, shvatili smo vrijednost onoga što nam je dano u nasljeđe, ne samo u materijalnom, već i u duhovnom smislu. Pritom mislim na vrijednost zajedničkog ulaganja napora u cilj lišen bilo kakve koristi, osim one društvene. Nedavno smo, noseći na kuću nove akumulatore za obnovu solarnog napajanja, shvatili da se ne možemo sjetiti kad smo posljednji put prošli tim razmjerno kratkim, ali vrlo strmim putom od parkirališta do

Planinarska kuća Dragutin Hirc na Bijelim stijenama

kuće, a da nismo bili natovareni kao mazge, kako pitkim i jestivim materijalima, tako i drvima za ogrjev, kolotovima žice, pećima rastavljenima na dijelove... U nekome je trenutku postalo nezamislivo proći taj kratki put prazna ruksaka, a da prethodno ne nazoveš i ne pitaš čega na kući nedostaje, što bi bilo korisno donijeti i treba li što

popraviti. Možda smo od dječurlije koja hoda po planinama s prijateljima i pritom se dobro zabavlja i uživa u lijepim krajolicima postali planinari baš tada kad smo se prestali pitati što kuća može dati nama i zapitali se što mi možemo napraviti za nju i one koji se tek trebaju zaljubiti u nevjerovatnu prirodu Bijelih stijena.

Obilježavanje 50. obljetnice

S velikim ćemo ponosom i radošću obilježiti 50. obljetnicu izgradnje kuće »Dragutin Hirc« na Bijelim stijenama. Osim središnje proslave, koja će se u kući na Bijelim stijenama održati 8. srpnja 2018., HPD Kapela organizirat će vikendima u lipnju pojačana dežurstva na kući. Želimo da što veći broj planinara iskoristi tu priliku i tih dana posjeti Bijele stijene, gdje će se moći detaljnije upoznati s bogatom poviješću kuće i radom društva na Bijelim stijenama. U opuštrenom ugođaju, po kojem smo nadaleko poznati, moći ćemo se planinarski družiti i svojoj »starici« udahnuti novu snagu, prijeko potrebnu da bi još mnogo godina izdržala u okrutnim i negostoljubivim uvjetima u kojima je sagrađena i kojima neumorno odolijeva već pola stoljeća.

Molimo sva društva koja žele organizirano posjetiti našu slavljenicu da nam jave željeno vrijeme dolaska

(ponudeni termini jesu: 2. – 3. lipnja; 9. – 10. lipnja; 16. – 17. lipnja; 22. – 25. lipnja i 30. lipnja – 1. srpnja). Time biste nam omogućili da se i mi, kao vaši domaćini, na vrijeme pripremimo i osiguramo vam jedan nezaboran planinarski dan. Molimo da se prijavljuju samo organizirane skupine od najmanje 20, a najviše od 50 posjetitelja (vrijedi za udruge članice HPS-a). Za prijave i ostale obavijesti na raspolaganju stoji Luka Kvočić (tel: 098/340-541, e-mail: kapela@hpd-kapela.hr).

Ovaj poziv zaključujemo stihovima pokojnog Želimira Kanture, planinarskog zanesenjaka doživotno zaljubljenog u Bijele stijene:

*Brate, pođi i ti sa mnom
nek moj put sad bude tvoj
tek na Bijeloj stijeni gore
ti ćeš biti samo svoj.*

Škrinjica sjećanja

Klara Jasna Žagar, Sesvete

Sjećam se dana kad smo se prvi put srele. Na kraju ljeta, još uvijek mlade, jedre poput rose što je kristalnom prozirnošću blistala na jutarnjem suncu, polako smo već krenule putem vječnosti. Povjetarac je lagano njihao grane bukava, grabova i vremenšnih smreka te donosio onaj dobro poznat miris vlažne zemlje, lišća i stijena, tih dragih ljepotica koje me zovu, oživljavaju, uzimaju za ruke i vode stazama vidljivo utisnutima u skute planine.

Šumska cesta koja se kod šumarske kuće Mošune¹ odvaja od Rudolfine² vodi do planinarskog skloništa pod Kolovratskim stijenama i Ričićkim bilom, na rubu šumovite uvale Dulibe, poznatog kao Zelena kuća (750 m). To je bivša lugarnica obojena zelenom bojom koju je planinarima ustupila na korištenje Šumarija Novi Vinodolski jer je staro, omanje sklonište Stara Duliba³, koje se nalazilo nešto dalje, dotrajalo i

- 1 Osam kilometara nakon planinarske kuće Stalak (na cesti Jasenak – Bribir – Novi Vinodolski, nap. aut.) izbija se na proplanak na kojem stoji velika, stara i zapuštena šumarska kuća Mošune. O tome kako su izgledale Mošune prije stotinjak godina svjedoči zapis Ivana Partaša, voditelja »poučnog putovanja slušača Kraljevske šumarske akademije« iz 1902. godine, koji piše: »Nije to nikakovo selo, već su to samo dvie kuće, jedna erarska, u kojoj je smješten državni lugar i u kojoj ima nekoliko kreveta za činovnike, pak odmah do nje kuća gospodina Nikole Sriče, posrednika i veletrgovca iz Novoga, ugledne i poznate ličnosti hrvatskog Primorja, koji već mnogo godina u okolišnim šumama radi (...) Mlada su gospoda slušači noćili baš turistički na sienu u velikoj putničkoj sobi, a mi stariji nešto udobnije – kako se je već dalo u toj šumskoj zabiti, gdje na daleko ni kuće ni kućišta ne ima«. Izvor: (2016.) *Rudolfina – Mošune* [online]. Dostupno na: https://www.geocaching.com/geocache/GC6KPYF_rudolfina-mosune?guid=616c9c41-b3f3-456c-b1d1-903024625340 [20. ožujka 2018.]
- 2 Rudolfina je odvojak Jozefine od Josipdola preko Ogulina i Velike Kapele (uspinja se na čak 1083 m n/m) do Novog Vinodolskog. Sagrađena je 1874. na poticaj hrvatskog bana Ivana Mažuranića. Cesta je prozvana Rudolfinom po sinu austrougarskog cara Franje Josipa I. Dionica od Ogulina do mora duga 68 kilometara u cijelosti je asfaltirana tek 2005. Izvor: (2016.) *Po putu i azimutu* [online]. Dostupno na: <http://blog.dnevnik.hr/mcind/2016/10/1632045076/kolovratske-stijene.html> [20. ožujka 2018.]
- 3 Sklonište je bilo smješteno pored šumske ceste (danas asfaltirane) koja početno vodi od Tomića, zaseoka pored Drežnice, te izlazi na Rudolfinu na mjestu udaljenom oko dva kilometra od lugarnice u Mošunama. To je drvena baraka koju su članovi

Vrh Kolovratskih stijena

više se ne održava. Kuća je uredna i tiha, ali se doima usamljeno. Zrak miriše na vlagu i piljevinu. Teški trupci leže ostavljeni na padini niz koju su se nakon nedavnih obilnih kiša silovito slijevale bujice ostavljajući za sobom duboke tragove u gustu raslinju, pa se staza⁴ čini neprohodnom. Gledam ih bez riječi, bez glasa. Ja imam svoj unutarnji svijet, svijet tišine, svijet bez razgovora, svijet u kojem je dovoljan samo pogled. U njemu je sve blistavo i svaka stvar ima svoj smisao. Uzimam šaku vlažne piljevine u ruku i puštam da mi se sipka poput vremena osipa kroz prste.

Malo dalje od planinarskog skloništa staza ostavlja šumsku cestu i počinje se strmo uspinjati prema Kolovratskim stijenama. Čim sam zakoračila na zaraslu stazu koja se duboko urezala u svaku poru moga bića shvatila sam da se vrijeme

HPD-a Vihor i HPD-a Kapela izgradili iz veće drvene barake Šumarije Novi Vinodolski 1979. godine. Ne održava se od 1991., kad je za planinarske potrebe osposobljena Zelena kuća.

- 4 Put Želimira Kanture ili Krampusov put opisan je u novom izdanju Vodiča po Kapelskom planinarskom putu i predstavlja alternativnu mogućnost kružnog obilaska Kolovratskih stijena. Staza je veoma zahtjevna jer prolazi kroz stjenovit predio pun vrtača i guste vegetacije. Uredili su je i označili članovi HPD-a Vihor 2010. i nazvali je po preminulom doajenu hrvatskog planinarstva Želimiru Kanturi – Krampusu.

»Zelena kuća« pod Ričičkim bilom

poput zaigrana djeteta poigrava sa mnom. Za svaki novi korak trebam dodatan napor volje, ali te volje u meni još uvijek ima. Još uvijek sam snažno prisutna u prostoru i vremenu, još uvijek sam dio ili tek djelić vječnosti planine. Naša je priča snažno povezana neraskidivim nitima čvrstima poput paukove mreže raspete između bukovih stabala. Sve je u toj planini čekalo na mene. Žuborenje

Vidik s Kolovratskih stijena na kapelske šume

prošlosti, cvrkut ptica i tople boje kasnog ljeta. Želje se poput upornih mušica razlijeću na sve strane, ali koraci su spori. Više se ne žurim kao nekad. Otvaram sva vrata svoga bića i puštam unutra isprepletene mirise šume, boje orhideja i ciklama, puštam da život planine uđe u mene.

Pitala sam vjetar hoće li me na krilima odnijeti na stijenu da dotaknem sunce. Hoće li me odnijeti tamo gdje se oblaci roje poput pčela i gdje snovi lete uokolo slobodni poput ptica? Dok sam promatrala stijenu iznad sebe, obuzela me je neodoljiva želja da vidim obzorja u daljini, nova prostranstva koja se prostiru oko nje. Čudno je to kako je čovjek uvijek iznenađen onim što vidi s planinskih vrhunaca. Znani krajolici uvijek su nekako novi, a oni prvi put viđeni čine se poznati. Ali čovjek i dalje gleda u daljinu, u daleka obzorja, sluti u svojim čežnjama da iza rubova onog što vidi postoje beskrajna prostranstva njemu neshvatljivih tajni.

Pusto je. Muk. Tišina. Paprat, zvončike, niski grabovi i gorski javori povijaju se na vjetru s

Kontrolna točka Hrvatske planinarske obilaznice i Kapelskog planinarskog puta na vrhu Kolovratskih stijena

vrletnih stijena. Crvene bobice divljeg šipka vrelo su i esencija sunca. Kameni kipovi namrgođenih lica poput vjernih vojnika na straži čuvaju ulaz u to kraljevstvo osamljenosti. Mimo stijena, kroz treperavo lišće probije se poneka sunčeva zraka i na trenutak se čini da je život dirnuo taj pusti kamenjar. Zakoračila sam u sivu pustopoljinu. Pružala sam ruke kamenu, a kamen ih je primao svojim izgrebenim rukama umorna težaka i snažnim me mišicama vukao i gurao ne dozvoljavajući mi da stanem. Grube su te ruke, tisućljećima ranjavane kišom, snijegom i ledom, šibane vjetrovima i opečene jarkim suncem. U njihovu se zagrljaju osjećam sigurno. Te su ruke moja zvijezda vodilja do samog vrha.

Kolovratske stijene. Usamljen i rastrgan stjenovit greben na samom kraju Velike Kapele. Vapnenački greben, labirint rastrganih stijena, škrapa i dubokih pukotina koji krase dva izrazita vrha. Najviši je vrh Kolovratskih stijena onaj zapadni (1099 metara), a južni je visok 1091 metar. Južni je vrh izrazita stijena visoka 15 do 20 metara, s koje se pružaju vidici na Dulibu, Stalak i

Veliku Javornicu. Na sjevernom su obzoru grebeni Bjelolasice, južna skupina Samarskih stijena i zapadni dio Bijelih stijena. U daljini, na južnom obzoru, vidi se Velebit. Nasmijana poput mlada mjeseca promatram gustu goransku šumu povrh vijenca gora dokle pogled seže. Iza magličaste zavjese osjećaju se milina i blagost beskrajne tišine koju poput spužve upijam u se.

Istina je. Stojim na vratima svoga srca, na pragu noći, s one strane sunca, pod nebom koje će se uskoro ispuniti zvijezdama. Odlazim tiho i neprimjetno, ali s beskrajnom ljubavi, odnoseći sa sobom mnoge darove današnjeg dana. Odlazim sa željom da ponese sa sobom dio snage što je danas pronađoh, previjenih i zacijeljenih rana i olakšana bremena na leđima. Sve što sam ikad tražila izvan tebe, planino, ostavilo je samo prazninu. U tebi punim svoju škrinjicu sjećanja radostima koje mi daješ. Ne otvaram je često, tek ponekad u sjetnim večerima sklopim oči i dotaknem prstima baštinu koju sam u njoj pohranila i koja me je opremila za čitav život. Planina ima čudesnu moć davanja trenutaka vrijednih divljenja, poput molitve.

Priče iz davnine (1930 – 1940)

1. dio

prof. dr. Darko Grundler, Zagreb

Časopis Hrvatski planinar kulturno je blago. Tko god sumnja u tu činjenicu neka prolišta nekoliko brojeva iz njegove 120-godišnje povijesti. Naći će mnoga blaga: znanstvena, povijesna, literarna, jezična, pjesnička, muzička, planinarska i nebrojena druga. Srest će i mnoga imena kojima se Hrvatska diči. Izborom iz niza članaka pokušat ćemo vam dočarati planinarsku povijest, točnije, dočarati duh koji je vladao među planinarima u to doba.

Planinarska organizacija

U svakom žitu ima i kukolja:

U posljednje se vrijeme javlja još jedna vrsta nadri-planinara: »planinarski« hohštapleri. U planinarskim kućama u Sloveniji se upisuju u upisne knjige kao članovi naših planinarskih društava i takova lica, koja to nikad nisu bila; ili kao bivši članovi iz daleka pokazuju stare legitimacije, da tako izvuku članski popust na željeznici ili na pristupnini i noćarini u planinarskim kućama. Takovih lažnih upisa bilo je ove godine priličan broj (na pr. u Tillerovoj kući u Logarskoj dolini). Savezna planinarska društva poduzet će potrebne mjere, da se u buduće spriječe slične smicalice »planinarskih« hohštaplera i energično suzbiju pokušaji divljaštva.

[Planinari i »planinari«, Hrvatski planinar, 1931, br. 1, str. 24]

Samo pet godina nakon prvog emitiranja Radija Zagreb (15. 5. 1926. iz zgrade na Markovu trgu 9) uvedena je na radiju i planinarska emisija:

Zagrebačka Radio-stanica odlučila je na poticaj iz planinarskih krugova, da svakog petka daje »planinarski sat«. Tom bi se prigodom držala kratka planinarska predavanja o aktuelnim pojavama planinarstva i zimskog sporta, a poslije toga davale sve novije vijesti, koje mogu da zanimaju članove naših planinarskih društava, pak obavijesti o važnijim događajima u internacionalnoj turistici.

[Planinarska propaganda u radiu, Društvene vijesti, Hrvatski planinar, 1931, br. 11, str. 320]

Nakon velikog uspjeha planinarskih zabava i reduta tijekom dvadesetih godina 20. stoljeća došla su teška vremena:

Zabave nije ove godine društvo priredjivalo, jer je uslijed teških životnih prilika uspjeh bio vrlo dvojbena, pa središnji upravni odbor nije htio društvo sa eventualnim financijskim neuspjehom opteretiti, pošto je već prošlogodišnja čista dobit od zabave bila dosta malena.

[Glavna skupština Hrvatskog planinarskog društva, Hrvatski planinar, 1932, br. 8, str. 230]

Bilo je i burnih glavnih skupština Hrvatskoga planinarskog društva. Jedna takva održana je 1933. Riječ je zapravo o sukobu dvaju mentaliteta. Rezultat burne skupštine jest promjena vodstva HPD-a – tada je njegovim predsjednikom (a ujedno i urednikom Hrvatskog planinara) umjesto Josipa Pasarića postao Ante Cividini. Važno je uočiti da iz službenog izvješća objavljenog u Hrvatskom planinaru nisu izbrisani (cenzurirani) sporni dijelovi rasprave:

Predsjednik g. Pasarić traži, da govornici ne govore više od 10 minuta, da se ne bi debata predugo zavukla.

G. Dr. Prebeg izjavljuje, da će on govoriti koliko hoće.

G. Pasarić: Konstatiram, da se g. Dr. Prebeg ne pokorava predsjedništvu.

G. Dr. Gojtan: Čujmo ga, neka govori koliko hoće.

G. Dr. Prebeg moli svoje pristaše, da sačuvaju mir i disciplinu.

– Odbor je prikazao rad društva od 10–12 godina unatrag, a ne od ove godine, kad je sadašnja uprava na vlasti. Taj rad bio je sasvim negativan. (...) Čuli ste u izvještaju, da je ovaj odbor u sukobu sa bratskim društvom »Runolist«! Znajte, da ove godine nije Matica htjela održati predavanja i ako ju je na to pozvalo »Sljeme.«

Najtragičnije poglavlje – naše kuće. Na Velebitu su sagrađene kuće, koje danas nijesu uporabive! Čovjek, koji drži do svoga dostojanstva, ne može stanovati sa štakorima i gamadi. Dobre su kuće na Mosoru i

Ravnoj Gori. »Tomislavov Dom« – naša sramota. Ja se ne stidim priznati, da ne idem u »Tomislavov Dom«, nego u kuću »Gradskih činovnika.« Tamo je ovaj odbor namjestio opskrbnika, koji je pod kaznenom prijavom kod Sudbenog stola u Osijeku i Zagrebu. U kući vlada strahoviti nered! (Burni pljesak.)

To je sve znao i upravni odbor i vodio je istragu, ali ne znamo koliko je napredovala. Zaključeno je da se izda Vodič po Hrv. Primorju i Album hrvatskih planina. To se do danas nije provelo. Godine 1929. predloženo je na glavnoj skupštini, da se ustanove u Gorskom Kotaru stanice za prvu pomoć. To se nije provelo. (Upadica: Tko je bio tajnik?) Svemu je kriva samovolja predsjednika Pasarića i g. Krajača. Njihovi samovoljni postupci idu tako daleko, da se na Velebitu imenuju Pasarićevi i Krajačevi Kukovi. Čudim se, kad se g. Krajač toliko nabacuje s evropskim planinarskim društvima, kako ta društva mogu bez njega egzistirati. (Dr. Krajač: Da je Krajač tamo, i tamo bi se za njega znalo!).

Ocrtao sam u posve kratkim potezima nerad ovoga odbora kroz prošlu godinu. Pozivam Vas, da se prema tomu odlučite! (Buran pljesak.). (...) Ukupno je palo 586 glasova, od toga 239 za tajnički izvještaj, a 347 protiv tajničkog izvještaja, prema tome 108 glasova većine sa »ne«. Iza toga izjavljuje predsjednik Pasarić: Budući nam je glavna skupština odglasala nepovjerenje, povlačimo konsekvence, polažemo časti i odilazimo odavle. O izboru novoga odbora odlučit će vanredna glavna skupština, koju ću sazvati. (...)

Dr. Prebeg veli: Borba je svršena. Godinu dana smo se borili za pravdu i poštivanje naših želja i zahtjeva. Danas je borba završena i mi slavimo dan pobjede. Zahvaljuje svima suradnicima u toj borbi i članstvu i podružnicama, jer su svojom svijesću doveli do te pobjede. Vjeruje, da će nova uprava nepristranošću i jednakošću spram svih članova i podružnica te aktivnim djelovanjem steći povjerenje i onih, koji danas za novu upravu nijesu glasovali.

P. S. Dr. Prebeg je izabran u novi Upravni odbor HPD-a i postao njegovim drugim potpredsjednikom.

[Glavna skupština Hrv. Planinar. Društva, Hrvatski planinar, 1933, br. 7, str. 193]

Novoizabrana uprava HPD-a u istom broju Hrvatskog planinara objavila je svoju prvu Okružnicu u kojoj među ostalim piše:

Zagrebački dnevници u svojim izvještajima o protekloj 59. glavnoj godišnjoj skupštini ističu »borbu

mladih protiv starih«. Doista bijaše borbe, ali nikako ne iz protivnosti »mladih« protiv »starih«, jer kada bi takova protivnost u društvu u istinu postojala, onda bi se borba i dalje nastavljala, jer starih i mladih u društvu i u odboru još uvijek ima i uvijek će ih biti. S toga bi »borbi« među članovima H. P. D. trebalo tražiti druge razloge, ali ih mi ne ćemo ni ispitivati ni isticati, jer je borba – hvala Bogu – svršena.

[Prva okružnica novoga upravnoga odbora podružnicama HPD, Hrvatski planinar, 1933, br. 7, str. 215]

Slavila se u to doba šezdeseta obljetnica osnutka Hrvatskoga planinarskog društva:

Je li HPD staro? Ne, nije. Ono je samo dugoga vijeka, jer je još uvijek čilo, snažno i sposobno za život i za sve funkcije, koje život iziskuje. Naše je HPD u naponu muževne snage. S toga šezdeset godina života našega društva znači zapravo šezdeset kratkih odsjeka rada i djelovanja njegovoga. U snažnom i sadržajnom radu vrijeme brzo prolazi. Dani, mjeseci i godine nestaju ispred nas kao prividi i slike. Kratki su dakle odsjeci života, što ih je naše društvo u šezdeset punih godina provelo. Kratki su zato, jer su puni sadržaja, uspjeha i slave (...)

Mi smo pak potpuno svijesni, da je baština od naših pređa velike cijene. S toga je čuvamo kao najveću narodnu svetinju i nastojimo, da je ojačamo i povećamo, kako bi je u još većem opsegu predali onima, koji za nama dolaze. Mi otvoreno priznajemo, da su naši zaslužni predšasnici nastojali, da čovjeka pomiču i podižu do ideje savršenstva, i svijesno tvrdimo, da je njihovo pregnuće imalo velikih uspjeha.

[Cividini, A., Diljem domovine 1874-1934, Hrvatski planinar, 1934, br. 1, str. 11]

Knjižnica HPD-a imala je u to doba popriličan broj naslova, od čega je polovica bila na stranim jezicima:

Društvena knjižnica broji ukupno 782 knjige, od toga: planinarskih 448, beletrističkih 334, a od toga 166 na hrvatskom, 131 na njemačkom i ostalih 37 u drugim jezicima. Knjige su izdavane 2 puta tjedno i to na večer. Time je pružena mogućnost svakomu članu, da se služi društvenim knjigama. Po broju posuđenih knjiga opaža se da se članovi njome veoma slabo služe, premda imadu u njoj domaću i inostranu prirodnoznanstvenu literaturu. Tako je i s ostalim knjigama.

[Skupština središnjice HPD, Društvene vijesti, Hrvatski planinar, 1934, br. 7-8, str. 261]

Planinarski objekti

Današnji posjetitelji doma na Mosoru teško mogu zamisliti da je u vrijeme njegove izgradnje okolica bila kamena golet:

Već sada su vidljivi plodovi višegodišnje akcije Mosoraša na Ljuvaču. Od više desetina hiljada sadnica, zasađenih oko toga ubavog dolca, primio se znatan broj mladica, pa mladi borovi dižu već sada tanke svoje glavice prema gorskom suncu. Ti zeleni vršiči milovidna su pojava za gledaoce, utješljiva za sadioce. Oni bodre planinare, da ustraju u toj eminentno socijalnoj akciji oko pošumljivanja naših divnih primorskih planina.

[Bognolo, E., Šumski dan na Mosoru, Akcija HPD »Mosor«, Hrvatski planinar, 1931, br. 1, str. 20]

A kada je planinarski dom na Mosoru svečano otvoren, to je zabilježeno u HP-u:

U nedjelju 10. X, o. g. slavilo je hrvatsko planinarstvo veliko slavlje: na svečani je način posvećen i otvoren veliki planinarski dom na Mosoru, koji je u počast Njezina Veličanstva Kraljice prozvan njezinim imenom. Otvorenju doma i nove automobilske ceste Žrnovnica – Gornje Sitno, koju je u oči proslave dala proširiti i izgraditi Primorska banovina znatnim troškom od oko D 150.000.

[P., Planinarski dom Kraljice Marije na Mosoru, Hrvatski planinar, 1931, br. 11, str. 314]

Zabilježeno je i otvorenje Šoićeve kuće:

Pošto je prošle godine Mesićeva kuća na Japetiću, vlasništvo H.P.D. podružnice »Japetić« u Samoboru po drugi put opljačkana, a nedavno pače postala žrtvom požara, podružnica »Japetić« nabavila je proljetos zaslugom svoga predsjednika

Planinarski dom Kraljice Marije na Mosoru (HP 1932, 11, str 345a)

g. Šoića novu kuću pod ruševinama Lipovca grada u ubavoj Lipovačkoj dragi i dala je urediti, da može služiti kao planinarsko sklonište ljeti i zimi. Ta nova kuća, prozvana zaključkom nedavne glavne skupštine podružnice »Japetić« »Šoićevom kućom«, svečanim je načinom otvorena i posvećena 23. srpnja u prisutnosti brojnoga članstva i samoborskog građanstva kao i predsjednika g. J. Pasarića i odbornika g. Čolnika u ime matice H.P.D.-a.

[Nove planinarske kuće i skloništa H.P.D.-a, Hrvatski planinar, 1931, br. 9, str. 256]

Po svemu sudeći, na Alanu je prije stoljeća i pol bila bolja opskrba nego danas:

Na Alanu bili smo iznenađeni, kad smo našli gostionicu, koju je pred kratko vrijeme otvorio Vinko Matijević, pekar iz Jablanca. Sada se nalazi u primitivnom ljetnom stanu, ali jelo i pilo dobije se bolje i jeftinije nego u mnogoj primorskoj ili ličkoj gostionici. On je bio kuhar na brodu te sam sprema hranu. Svaki dan dobiva iz Jablanca potrebne živežne namirnice, svježe zelenje, pa i morske ribe. Tu se dobije izvrsna crna kava, bijela kava s kravljim mlijekom, na ražnju pečena janjetina (kg 28 Din.), odresci od kosanog mesa itd. pa crno vino (l 12 Din.), bijelo (16 Din.), prošek (40 Din.), limunada itd.; a sve to na visini od 1.400 m! Gostionicu je otvorio radi kirijaša, koji voze drvo iz Štirovače u Jablanac. Kaže, da mu dobro ide, pa da će svake godine ostati gore od proljeća sve do Seseveta. Gradi iz kamena veću gostionicu, gdje će imati sobu za prenoćište. Obećaje, da će za planinare davati uvijek dobro priređenu i jeftinu opskrbu. Kako je Alan vanredna točka za izlete i ture u Sjeverni i Srednji Velebit, ta je gostionica kao stvorena za planinare.

[Glad, A., Od Oštarija do Zavižana i Krasna, Uzduž i poprijeko po Velebitu, Hrvatski planinar, 1931, br. 9, str. 246]

Prvo planinarsko sklonište na Strugama na Velebitu nalazilo se sjevernije od današnjega skloništa:

Velikoj potrebi planinarskih skloništa udovoljila je podružnica HPD u Gospiću, kada je odlučila da izgradi sklonište na Strugama u srcu Južnog Velebita. Sklonište je podignuto u visini od 1320 m, a nedaleko glavnog puta Medak–Starigrad. Smješteno je iznad Marasova vrela na Docima, na sedlu između Badnja (1639 m) i Vaganjskog vrha (1798 m). (...)

U unutrašnjosti se nalazi štednjak, klupe i ležaji za 10–12 osoba. Smještaj skloništa na raskršću

Risnjak: planinarski dom H.P.D.-a pod vrhom (1420 m)
(HP 1932, 10, str. 312)

Filićev dom na Ravnoj Gori
(HP 1932, 11, str. 345)

puteva Medak – Starigrad i Visočica – Sv. Brdo podiže još više njegovu vrijednost.

[Planinarsko sklonište na Strugama u Velebitu,
Društvene vijesti, Hrvatski planinar, 1936, br. 5, str. 156]

Svečano je otvoren i dom na Risnjaku:

U nedjelju 18. IX. o. g. slavila se rijetka planinarska slava na Risnjaku. Hrvatsko Planinarsko Društvo otvaralo je svoj netom sagrađeni planinarski dom pod vrhom za jesensku i zimsku sezonu uz veliko učestvovanje svojih članova iz Zagreba i podružnica pod vodstvom njihovih predsjednika i odbornika.

[Pasarić, J., Otvorenje planinarskog doma H.P.D.-a na Risnjaku, Hrvatski planinar, 1932, br. 10, str. 305]

Mjesec dana poslije otvoren je i dom na Ravnoj gori:

Na lijepoj, zelenoj Ravnoj Gori podiglo je H.P.D. podružnica »Ravna Gora« iz Varaždina planinarsku kuću. Gradilo se preko ljeta ubrzanim tempom, pa se prama tomu 16. listopada slavilo otvorenje. (...)

Nakon mise postaviše se svi u polukrugu ispred nove kuće. Sa balkona pozdravi sve predsjednik »Ravne Gore« prof. Krešimir Filić. Spomene, kako je došlo do gradnje tog planinarskog doma, kao i one, koji su toj gradnji pripomogli. Zatim naposeb pozdravi delegata središnjice H.P.D. kao i ostale planinare iz Zagreba, zastupnika »Runolista« te članove podružnice iz Čakovca i Zlatara. Konačno proglasi planinarsku kuću otvorenom.

[Stahuljak, V., Otvorenje planinarskog doma na Ravnoj gori, Hrvatski planinar, 1932, br. 11, str. 340]

Početak tridesetih godina najviša piramida na hrvatskim gorama bila je ona na Zrinskoj gori:

Na Cepelišu (415 m), ne visokomu, ali krasnom i izloženom vrhu Petrinjske Gore, tog najsjevernijeg izdanka čarobne Zrinske Gore, podigla je g. 1926. drvenu piramidu marna podružnica H. P. D. »Zrin« u Petrinji (...)

Nadogradilo se još 6 metara, te je sada piramida 15 m visoka i time postala najvišom piramidom Hrv. Planin. Društva. (...)

U nedjelju, dne 21. V. 1933., bila je svečana proslava otvorenja nadograđene piramide. Skupilo se mnogo svijeta.

[S., V., Proslava nadogradnje piramide na Cepelišu, Hrvatski planinar, 1933, br. 6, str. 188]

Uz planinare, i druge su organizacije gradile domove po našem gorju:

Dne 18. listopada o.g. svečano je otvoren Studentski dom pod Sv. Brdom i to na Dušicama, na visini od 1380 m. Na poziv Akademске skijaške organizacije prisustvovao je kao delegat našeg društva naš referent za markacije i izlete g. Šagovac. Dom je sagrađen na istočnom obronku Sv. Brda, kojih 450 metara niže, nekoliko koraka pred našim skloništem.

[Š., V., Otvorenje Studentskog Doma pod Sv. Brdom, Razne vijesti, Hrvatski planinar, 1936, br. 11, str. 345]

Škola narodnog zdravlja u Zagrebu podigla je četiri planinska doma: jedan na Sljemenu, jedan na Oštrcu, a dva na Velebitu. Domovi su namijenjeni školskoj omladini i drugim planinarima za sklonište, konačište i odmaralište na njihovim izletima po gorama ili da proborave koji dan u gorskim krajevima, te odanle čine izlete na obližnje vrhunce.

Ovih dana su otvoreni planinski domovi na Velebitu. Jedan je na Bačić-kosi, na sedlu između

Čopin vrha i Visibabe, kraj Crnih Dabara, nad Karlobagom, na visini od 1116 m, a drugi na Ograđenici (1345 m), na sedlu između Ograđenika i Matijević-brda ispred Šatorine, a nad Jablancem. Oba se doma nalaze povrh Premužičeve staze, od koje vodi odvojak na njih.

[Otvorenje dačkih planinskih domova na Velebitu, Razne vijesti, Hrvatski planinar, 1935, br. 7-8, str. 227]

Unatoč dobrom položaju i pristupačnoj cijeni dački su domovi bili slabo posjećeni:

Dom je izgradio Higijenski zavod i Škola narodnog zdravlja u Zagrebu iz fonda za zdravstvenu zaštitu učenika, iz onih 20 din. godišnje, što svaki đak plaća kod upisa. Namijenjen je u prvom redu đacima, ali prima i planinare kad ima mjesta, što znači uvijek, jer izgleda da naši đaci još ni ne slute, da u Velebitu postoje dva udobna doma za njihovu zdravstvenu zaštitu. U domu je prostrana blagovaonica s kuhinjom i potrebnim posuđem. Iz cisterne voda se sisaljkom diže u spremnicu na tavanu, odakle se razvodi po kući, umivaonici od porculana sa tušem, naprava za pranje nogu, WC. Na gornjem spratu su spavaonice za muške i ženske, slamnice, jastuci, topli pokrivači. Jedno čudo od komfora za Velebit! I sve to stoji preko ljeta gotovo prazno, jer što je to kad

na nekoliko mjeseci dođe oko pedeset osoba. I od toga najmanje đaka?!

[R., M., Tjedan dana šetnje po Velebitu, Hrvatski planinar, 1937, br. 3, str. 71]

Kalnik je dobio dom čiji je projektant bio poznati arhitekt Planić:

Uspjela je namisao križevačke podružnice da sagradi planinarski dom na Kalniku. Prvobitna namjera da sagradi dom pod starim gradom Kalnikom nije uspjela, jer nije došlo do sporazuma sa vlasnicima obitelji Fodroci. (...)

23. VI. 1935. obavljeno je otvorenje doma, i ako još nije bilo sve dogotovljeno. Nacrtr kuće izradio je zagrebački arhitekt g. Planić.

[Planinarska kuća na Kalniku, Društvene vijesti, Hrvatski planinar, 1936, br. 4, str. 124]

Legende

Prema legendi, početkom dvadesetog stoljeća ubijena je posljednja divokoza u Velikoj Paklenici:

Gornja dolina Vel. Paklenice ima svoju pučku priču u vezi sa nestankom divokoza u ovom području. Ivanu Pariću Franjinu iz Vel. Paklenice pripovijedao je njegov djed, da je pred 23 god. (od god. 1928. unatrag) poginula zadnja divokoza u ovom području. Nikola Jović iz Starigrada bio je u lovu u Rapavcu (Hrapavi Kuk). Došla mu pod pušku divokoza, i on ju je ubio. Kada puška puče, začuje on u stijenama Rapavca glas: »Mande, Mande ubi moju Prćijašicu.« (Prćija = miraz). Jović se tako uplašio, da je odmah obolio i jedva jedvice kući došao, a umr'o je, vukući se bolestan od toga časa, baš na godišnjicu isti dan, kada je ubio zadnju divokoza.

[Krajač, I., Sa južnog Velebita, II. Velika Paklenica, Hrvatski planinar, 1931, br. 2, str. 29]

Zanimljiva je i legenda o nastanku Plitvičkih jezera:

Ponoć je minula, a o Svemili ni traga ni glasa! Ljudi se zabrinuše. U spiljama se često krila zvjezrad, medvjedi, hijene, zmije otrovnice; tu je nejak o čeljade lako moglo nastradati. A Svemila, to jest Crna kraljica, bijaše jedina nada očajnog puka. Vode više nije bilo osim u sniježnicama na najvišim bregovima. Ako se i posljednja nada izjalovi, pomoć Crne kraljice, čeka ih sve strašna smrt od žeđe. Tišina je zavlada i među ljudima, svaki se pojedini zapleo u teške turobne misli. (...)

Nebo se u taj čas prekrije mrkim oblacima, munje zasijevaju i grmljavina zatutnji, da svi

Visinska ljetovališta

Odlično opskrbljeni domovi Hrvatskog Planinarskog Društva, jeftin stan i opskrba:

Mosor, Dom Kraljice Marije kod vrela Ljuvač, 900 m nad morem s krasnim razgledom na Jadransko More, ishodište Split.

Ravna Gora nad Trakošćanom u Hrvatskom Zagorju, Filićev Dom 800 m nadmorske visine u bujnoj šumi pod samim vrhom.

Risnjak, četvrti sata pod vrhom na 1400 m nadmorske visine na idealnom razglednom zaravanku sagrađeni veliki dom. Pristup od stanice Lokve na Mrzlu Vodicu pa pješke kroz Suhu Rečinu ili visinskom cestom kroz Gornje Jelenje.

I za neplaninare najidealniji ljetni odmor na blagotvornom djelovanju visinskog sunca i idealno svježeg visinskog gorskog zraka.

Sve obavijesti daje Hrvatsko Planinarsko Društvo, Zagreb, Varšavska ul. 2a, telefon 65-01, odnosno dotične podružnice društva.

Planinarski domovi kao visinska lječilišta (HP 1934, 4, str. 176)

protrnuše. A nad vrelom ukaže se Crna kraljica sa sjajnom pratnjom.

»Narode!« reče, »Ti si dobar, vjeran i odan svojoj zemlji i svome vladaru, poslušan si i ustrajan, al ćeš biti dugo na straži kršćanstva. Vapio si za vodom i dobit ćeš vode u obilju. Kiša će padati dan i noć i voda će sve više rasti dok ne stvori šesnaest modrih jezera, jedno niže od drugog. Boja jezera bit će bajne ljepote, te ni pjesnici ne će naći riječi, da opišu njihove ljepote. U slikovitim slapovima prelijevat će se jedno jezero u drugo i šum biser-vode čut će se daleko.

Ja ću opet doći k tebi, mili narode, i mojim će ti dolaskom snuti sunce ljepše budućnosti. Onda ne će biti zapušteni tvoji hladoviti gajevi i lijepe doline i gospoda iz svega svijeta dolazit će k tebi u pohode.«

Poslije tih riječi iščezne kraljica sa pratnjom. Nastade veliki mrak, lomljava i treska. Dan i noć lijevala je kiša, a kada opet sunce granu, promijenio se sav kraj. Gavanove gospodske kuće je nestalo, a na mjestu gdje je stajala, modrilo se prekrasno gorsko jezero.

Zahvalni narod prozvao je to divno jezero »Proščansko Jezero«, i podigao je Crnoj kraljici ponosit dvor na vrhuncu brijega nad Kozjakom. Poslije se taj dvor nad Kozjakom malo pomalo zapustio, jer se kraljica povukla u podzemne vilenske dvore kod Galovca i Okrugljaka.

[Kolesarić, K., Plitvička jezera, Hrvatski planinar, 1932, br. 1, str. 20]

Zmije su često glavni likovi legendi i to redovito kao glasnici loših vijesti:

Gotovo u svakoj narodnoj pripovijetki, u narodnim pjesmama, u narodnom vjerovanju zmije igraju veliku i značajnu ulogu. To su živa i razumna bića, koja se pojavljuju i progovore samo kao vjesnici nesreće i zla. Tim gmazovima narod pripisuje čudne i nadnaravne sposobnosti. One su u stanju da ureknu, da blagoslivljaju i proklinju ljude. Njihov pogled je već otrovan. (...)

Dakako da ljudska mašta pretjeruje. Pretjeruje dapače i u najobičnijim stvarima. A zanimljivo je to, da niti danas, kada već svim našim selima prolaze automobili i željeznice, to narodno vjerovanje u nadnaravne sposobnosti zmija nije niti najmanje umanjeno. Još i danas kolaju našim selima priče o zmijama. Fantazija radi. Kraljica zmija s malenom zlatnom krunicom prolazi svijetom i na trnju po grmlju ostavlja svoje bijele košuljice. Prošle sam

godine čuo priču, gdje su se seljaci oko Drežnice preklinjali, da je ta »kraljica zmija« zaustavila autobus, koji je vozio ljude u Senj i proreкла ljudskim glasom rat.

[Milković, Z., Zmije otrovnice, Hrvatski planinar, 1937, br. 4, str. 106]

Samoborsko i Žumberačko gorje

Današnjim posjetiteljima Samoborskoga gorja teško je zamisliti poplavu kakva je zadesila taj kraj 1. 8. 1937. Stradao je i širi prostor Japetića te Lipovečka draga, odnosno prostor u blizini novootvorene Šoićeve kuće:

Prvog kolovoza ove godine zadesila je Samobor i okolicu teška nesreća. Užasno nevrijeme, kakovo ne pamte ovdje ni najstariji ljudi, srozalo se svom strahotom nad pitoma mjesta, poznata dobro mnogim zagrebačkim planinarima. Postradao je i Samobor; neki su Samoborci ostali bez kuće, neki bez domaćih životinja, neki bez usjeva. (...)

Bujica je rušila i velika stabla (tako jelu kod Hamora), valjala za sobom i blokove kamena, koji su bili iskopani za mlinsko kamenje, izdubla je korito Gradne gdje gdje i za nekoliko metara niže, promijenila je mjestimice tok potoka Gradne, odnela mostove, iznakazila puteve, tako da su lijepa nastojanja agilne podružnice H. P. D. Japetić bačena unatrag za nekoliko godina. (...)

Usred polja evo drveni most, kojeg je bujica bacila oko tristo metara niže. Tamo gdje nema mosta treba prelaziti preko provizorne brvi. (...)

Na jednome mjestu je cesta jednostavno izbrišana. Nema je kojih stotinu metara, a tamo gdje je bila cesta, teče sada spokojno Gradna. (...)

Centar proloma oblaka bio je nad Japetićem. Odanle je svom snagom bujica pojurila u dolinu vukući sa sobom sve, na što je naišla. Možemo zamisliti, kako je strahovito bjesnio elemenat nad samoborskom okolicom, kad je čak korito maloga potočića, koji čini slap Cerinskog Vira, postalo za metar, dva niže. Sam slap Cerinskog Vira sada pada dublje za kojih metar i po. Korito kod slapa izdubeno je i izlizano do žive stijene. (...)

Niže Lipovačkog doma pruža se strahovita slika, koja vam potpuno može prikazati, kako je izgledao svijet, dok nije bilo ni staza ni puteva ni cesta. U toj dolini bilo je prije mjesta za malu šumsku željeznicu, cestu i potok. Sada ovdje teče samo potok, a s lijeva i s desna leži porazbacana ogromna količina

izbačenog kamena, dobroga građevnog materijala, koji će se moći upotrijebiti kod obnavljanja ceste. Tu je odjednom iz zemlje izbačeno kamenja na vagone. Za takav rad trebalo bi stotine ljudskih ruku i stotine dana. Kojih dvadeset minuta ide se tom divljom pustoši. Apsolutno ne pomišljate da ste u pitomoj Lipovačkoj dolini, u blizini Zagreba.

[Horvat, L., Japetić (871 m) ljeti 1937 godine, Hrvatski planinar, 1937, br. 10, str. 309]

Žumberački kraj i danas je slabo naseljen, a razlog tome može se naći i u prošlosti:

Od godine 1469. dalje bio je uslijed turskih nasilja i zvjerstva cijeli Žumberak lišen svoga autohtonoga žiteljstva tako, da je oko god. 1529. bio cio kraj Žumberka pust. God. 1530. počelo je naseljivanje kranjskog dijela Žumberka prebjeglicama iz slavenskih zemalja, koje su stenjale pod turskim gospodstvom, pa se već god. 1541. spominje, da je u tom dijelu bilo oko 3.000 žitelja iz Srbije i Bosne. Naseljivanje hrvatskog dijela Žumberka započelo je 1538. godine također prebjezima iz spomenutih zemalja, pa su se poglavito ovi naselili u sjevernom dijelu, dok je u južnom dijelu ostao autohtoni elemenat. Prebjege su zvali Uskoci, pa se po tom imenu prozvalo Žumberačko gorje još i Uskočkim gorjem, a zovu ga još i Gorjancima.

[Poljak, J., Od Samobora preko Kalja i Sošica na Sv. Geru, Hrvatski planinar, 1931, br. 9, str. 233]

Nesporazumi oko granice sa Slovenijom nisu novost:

Vrhunac je 1181 m, hrvatski se zove Sv. Gera, dok ga Slovenci nazivaju Trdinov Vrh. Odmah kraj piramide nalaze se dvije male urušene crkvice: Sv. Gere i Sv. Ilije. Jednu su svojatali Hrvati i spada grkokatoličkoj crkvi, dok je druga pripadala slovenskim katolicima. Po priči često je tu dolazilo do tučnjava između Hrvata i Slovenaca za vrijeme proštenja, dok konačno nisu napuštene kapelice, pa se danas još nalaze samo temelji i zidovi obrasli grmljem i bršljanom.

[Svoboda Virag-Drašković, Lj.,

Kroz Žumberak, Hrvatski planinar, 1938, br. 6, str. 167]

Slap po narudžbi

Ponekad se za uživanje u krajoliku treba unaprijed najaviti domaćinima:

Čim smo se vratili u kuću, odmah smo se počeli raspitivati kod opskrbnika, zašto nismo našli taj slap? On se najprije nasmije i onda reče: Da ste mi

rekli da idete tamo, onda bi ga vidjeli, ali pošto ja to nisam znao, zato ga niste vidjeli.

Kako, upitah, zar se taj slap uvijek ne vidi?

– Ma da vam pravo kažem, slap se uvijek vidi samo zimi i u proljeće, a po ljeti samo onda, kada mi hoćemo.

– Kako to, zar je to kakova coprarija ili moguće samo slap po narudžbi?

– Ma ni jedno ni drugo, već po ljeti, kada dugo nema kiše, onda seljaci odvođe vodu iz potoka na svoje njive da ih natope, pa uslijed toga prema kraju potoka voda presahne i slapa nestaje. A da smo mi znali da vi idete tamo, mi bi vodu vratili natrag u korito i vi bi slap vidjeli, a ovako niste.

Primivši na znanje ovo obrazloženje, zaključili smo da u buduće kada god budemo išli u ovim krajevima gledati ikakav slap ili jezero, da ćemo to svima već nekoliko dana unaprijed pripovijedati, samo da nam prije toga ne potroše vodu.

[Božić, R., Od vrha do vrha, Hrvatski planinar, 1939, br. 5, str. 137]

Alpinizam

Prvi veliki alpinistički uspjeh hrvatskih alpinista bio je uspon na Matterhorn:

Naš planinarski pokret bilježi opet jedan značajan uspjeh. Dvojica članova HTK Sljeme Dušan Jakšić i Franjo Draženović uspjeli su se dne 23. srpnja t.g. na Matterhorn 4505 m u Walliskim Alpama u Švicarskoj. Matterhorn, najljepši brijeg Alpa, slovi kao jedan od najnepristupačnijih vrhova, pa je uspjeh dvojice naših alpinista to značajniji, što su taj uspon izveli sami bez vodiča. Kroz nekoliko dana prije njihova uspona vladalo je jako nevrijeme u Walliskim Alpama, nakon čega je Matterhorn ostao pod dubokim snijegom, što je u velikoj mjeri otežavalo penjanje. Unatoč tomu tura je potpuno uspjela pod vodstvom Jakšića, čiji će članak o Matterhornu izaći u slijedećem broju našega lista.

[Prvi hrvatski planinari na Matterhornu, Društvene vijesti, Hrvatski planinar, 1931, br. 9, str. 259]

Ovako je Jakšić opisao boravak na vrhu Matterhorna:

Dražen je snimio panoramu, a ja sam ga dotle osiguravao i pušio »Savu«, koja me sjetila mog lijepog Zagreba, gdje mi sada ne bi bilo tako hladno kao ovdje. Vjetar je bjesnio preko vrha svom snagom, a moj me jadni prastari ogrtač slabo štiti. Kasno je, pa se moramo žuriti na povratak,

da stignemo barem do Solvayhütte. Do vrha smo trebali svega 10 sati, a od Solvayhütte gotovo 5 sati, što je značilo, da ćemo u najboljem slučaju doći do mraka tek u Solvayhütte. O silasku na Hörnli tog dana nije moglo biti više ni govora.

[Jakšić, D., Matterhorn 4.505 m., Hrvatski planinar, 1931, br. 11, str. 293]

O svojim je usponima Jakšić održao i predavanje u novouvedenoj emisiji na radiju:

Četvrto predavanje u Radiu držao je 27. XI. g. Dušan Jakšić, poznati naš alpinist i planinarski pisac, koji se pred par godina ponovo uspeo na Triglav po glasovitoj sunovratnoj sjevernoj stijeni, a prošle i ove godine izveo sa svojim drugom g. Draženovićem smione uspone bez vodiča na Mont Blanc (4810 m), najvišu goru u Europi, i na Matterhorn (4505 m), koji je na glasu kao jedan od najteže pristupnih vrhova u evropskom velegorju.

[Planinarska propaganda u radiu, Planinarska predavanja, Hrvatski planinar, 1931, br. 12, str. 344]

Evo kako je Brahmov smjer u Velikoj Paklenici dobio ime:

Točno na dvogodišnjicu nesretne smrti druga D. Brahma u Anića kuku prođena je ta stijena u cijelosti dne 27. lipnja 1940. po drugovima Marijanu Dragmanu i Slavku Brezovečkom. Visina same stijene je oko 325 m, ocjena: skrajnje teško i izloženo, vrijeme penjanja je 13 i pol sati. Stijena je tvrda, oprimci mali i čvrsti. Prolazeći kroz nju našli su drugovi četiri zabijena klina s karabinerima i pokojnikovu maramicu. Na sastanku dne 5. srpnja 1940. i sjednici odbora odsjeka odlučili su članovi, da se taj smjer nazove Brahmov smjer, a polica u donjem dijelu na mjestu, gdje se je po prilici odigrala sama nesreća pred dvije godine, da nosi ime Brahmova polica.

[Bumba, I., Prvenstveni usponi, Alpinistička sekcija, Hrvatski planinar, 1940, br. 7, str. 38]

Vođa puta

Opis objavljen prije 79 godina u Hrvatskom planinaru i danas dobro opisuje vođu puta:

Vođa puta ... Znete li vi šta je to – vođa puta? To vam je čovjek, koji ustaje iz kreveta 10 minuta prije polaska vlaka, bez glave juri na kolodvor, trči simo i tamo po hallu, tražeći svoju grupu – a kad je nađe, onda nikako ne može da je prebroji. Naime, broj ljudi mu se nikako ne slaže sa popisom. Naravno, to i nije njegova krivnja, krivi su

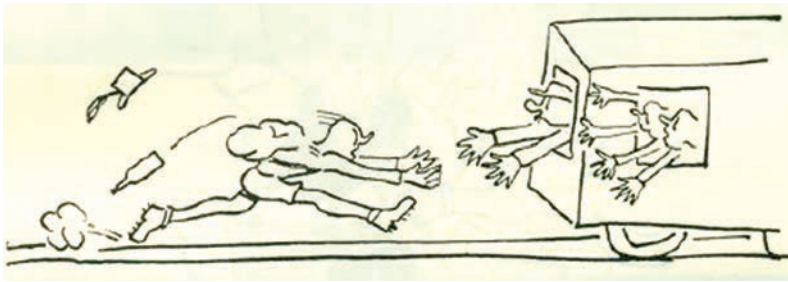
braća planinari sami. Jer mjesto da stoje po redu i nepomično, oni se stalno miču. Naravno da ih je tako zbrojiti nemoguće, ma da ih je samo četiri ili pet. I dok se jadni vođa muči s tim zbrajanjem – vlak fućka. Vođa još neko vrijeme trči po hallu, a onda, sa kartama kupljenima na brzu ruku izleti na peron i uleti u krivi vlak ... Vlak kreće, iz njega ispada vođa i zdvojno trči peronom. Dok on trči, grupa je već našla svoj vlak i krenula. Sad vođa trči za vlakom i uz pomoć konduktera i prestrašene publike uvlači se nekako u zadnji vagon. U vagonu je veselo. Pjesma, harmonika i salama ... Jedini vođa puta sjedi mračan i zabrinut. Začepi si oba uha i broji. Broji novce, broji karte, broji grupu. Ne slaže mu se ... Ni novac sa kartama, ni karte sa grupom, ni grupa sa novcem – ništa se ne slaže. Jeste li kad vidjeli vođu puta, kojemu se nešto slaže? Niste! Deset stanica prije cilja on pokušava izaći iz vlaka sa svojom grupom, ali biva u tom spriječen od drugih. Kada pak dođe njihova stanica, onda on misli da to nije ta i tek kada vlak krene, on se sjeti da je to ipak ta. Naprtnjače tada lete kroz prozore, a grupa se kao grašak sipa iz jurećeg vlaka. Vođa se puta hvata za glavu i tragično se pita zašto su tu, kad za taj put uopće nisu trebali putovati u tom pravcu. Ali pregledavši horizont, nađe nekakvo brdo i utješi se. Sad, ukoliko nitko od grupe ne poznaje taj kraj, grupa po intuiciji ide u nekom pravcu, a vođa je slijedi. Kad se vraćaju, vođa puta, iako mu još ništa ne »štima« ipak osjeća kao da mu je pao teret sa leđa. Oživi i traži vagonom lijepe planinarke. Konačno, grupa se već brine, da ga ne ostave u vlaku na kraju puta.

[Bilješke jedne planinarke – početnice, Hrvatski planinar, 1939, br. 7-8, str. 227]

Susreti sa životinjama

Susreti s medvjedom uvijek su uzbudljivi, a ponekad su i neobični:

– E da ste vi vidjeli moga svaka Pavla. Bio je lugar i volio je šume i planine. Skoro cijeli život proveo je u njima. Jednoć išao je on iz Štirovače preko Šatorine na Ograđenicu. Ide on zamišljen putem, promatra prirodu i misli Bog zna na što. Ide lagano i ne gleda na stazu, kojom hoda. Noga naučena na tvrdi krš najednoć mu se zaplete u nešto mekano, toplo, trgne se i pogleda. Dvoje mladih medvjedića igra se stazom i sukobe se s njegovim opancima. Zaprepasti se čovjek, jer znade da mora biti u blizini

Vođa puta trči za vlakom (HP 1939, 7, str. 227)

i stara, pa počne polagano uzmicati. Ali da, ne dadu medvjedići, ne boje se oni, hoće da se igraju. Pametno ga gledaju svojim sitnim očicama i umiljavaju se oko njegovih nogu, veru mu se po gležnjima i ližu gole noge. Čovjek zaboravi na strah, raznježi se i sagne k njima pa ih hrani kruhom iz torbe. No kratka je bila ta igra, sa strmine nahrupi majka, sura medvjedica, boji se za svoju mladunčad pa hita u pomoć. Uspravi se na zadnje noge, golema je i visoka, i iskesi zube na mog Pavla. Imade on pušku pripravnju, ali uzmiče. Zar da ubije majku? Uzmiče, ali mu se mladunčad ko priljepila za noge. Valjda su gladni pa ih mami kruh i idu za njim. Preplaši se on još i više, jer medvjedica postaje sve bjesnija, vadi iz torbe komadiće kobasica i baca ih daleko iza medvjedića, ovi krenu za njima i odalečuju se od Pavla. Upotrijebi on brzo ovu priliku i stane bježati, što su ga samo njegove junačke noge nosile. U bijegu još se jednog okrene da vidi, što se iza njegovih leđa događa, a ono ima šta i vidjeti. Medvjedica uhvatila svoje mlade pa ih šapom udara i baca kao vreće žita po putu za kaznu, valjda zato, što su se išli upuštati s jednim odvjetkom ljudskoga roda, onoga koji ide samo za uništavanjem svega što je prirodno lijepo.

[Božić, R., Od vrha do vrha, Hrvatski planinar, 1939, br. 12, str. 369]

U davna su vremena i velebitski medvjedi bili dobre volje:

U gustoj crnogorici na podnožju kamenih divova nalaze se divlje kokoši i – inače dobroćudni – medvjedi, koji se čovjeku uklanjaju s puta. Do pred tridesetak godina bilo je tu od pamtivijeka područje divokoza, koje su danas na žalost utamanjene. dok srna imade nešto i danas.

[Krajač, I., Rožanski kukovi u Velebitu, Hrvatski planinar, 1932, br. 4, str. 112]

Često se ljudi iznenade postupcima životinja ne očekujući njihovu domišljatost. Malokad

je prilika u prirodnom okolišu vidjeti mudrost stanovnika šume:

Bilo je to jednoga sparnoga ljetnog dana. Ugodno je bilo odmarati se u šumi pokraj potoka. Vladala je tišina, koja liječi gradske živce. Odjednom prekine taj mir pucketanje grančica, koje su se lomile pod nečijim koracima. Iz gustoga granja pojavila se lisica, koja je brzala k vodi. Tako je brzo potrčala k vodi da bi čovjek pomislio, da je žedna i da se želi napiti. No nije bilo tako. Druga je nevolja dotjerala lisicu k potoku. Kad smo je iz svoga zakloništa bolje promotrili, vidjeli smo, da u gubici nosi neki svežnjić. Od čega je bio nije se pravo moglo razabrati. Kad je lisica zašla u vodu, dobro je namočila rep, a zatim je pošla tako duboko u vodu, da joj je na površini virila samo gubica, u kojoj je još uvijek držala onaj svežanj. Nama je to bilo čudnovato, jer još nismo znali, o čem se radi. Nakon kratkog vremena lisica ispusti iz gubice svežanj, skoči naglo iz potoka, strese sa sebe vodu i nestane u šumi. Svežanj, koji je ispustila, zapliva prema nama. Nalikovao je na ptičje gnijezdo izgrađeno iz mahovine i lišća. Bio je pun buha! Sada nam je istom bilo jasno, zašto se lisica tako čudnovato vladala u vodi. Mudra se lisica na zgodan način riješila svojih nametnika. Kako je postepeno gazila u sve dublju vodu, buhe su poskakale najprije na leđa, a kad je čitava uronila, skočile su na svežanj, koji je držala u gubici Pustivši svežanj da ga voda ponese sa sobom, ona je na lukav način nadmudrila buhe. Morali smo se čuditi i smijati njezinoj domišljatosti.

[Horvat, L., Sličice iz životinjskog svijeta, Hrvatski planinar, 1940, br. 4, str. 127]

Apuanske Alpe

Talijanska karika koja nedostaje

Vanja Radovanović, Zagreb

Razgovarajući o Italiji planinari uglavnom spominju dvije riječi na »A«: Alpe i Apenini. Alpe kao najviše i najveće europsko gorje zauzimaju posebno mjesto u srcu svih ljubitelja planina, dok su Apenini sinonim za Italiju i njezin poznati »čizmasti« oblik. No, postoji i treće »A« koje valja zapamtiti kada se govori o talijanskim planinama, a to su Apuanske Alpe.

Iako se u imenu toga ne osobito velikog gorja nalazi ime »Alpe«, ono zapravo ne pripada Alpama, već je to gorje poveznica između Alpa i Apenina koja ne pripada niti jednom od ta dva velika gorja. To je talijanska »karika koja nedostaje«!

Apuanske Alpe su gorje koje se po geološkom sastavu razlikuje i od Alpa i od Apenina, a »alpski« pridjev u svome imenu je zaslužilo prije svega zbog svojeg oblika, mnoštva vrhova vrlo strmih strana, koji praktički izniču iz Ligurskog mora. Gorje se nalazi u sjevernom dijelu Toskane i nigdje ne prelazi visinu od 2000 metara (najviši vrh je Monte Pisanino, 1946 m), no zbog svojih strmih strana i velikih relativnih visina djeluje kao da je mnogo više. Kao primjer, uzmimo najvišu stijenu u tome gorju, sjevernu padinu vrha Pizzo d'Uccello (1781 m), visoku 800 metara.

Posebno je zanimljivo da se Apuanske Alpe nalaze u sjevernom dijelu Toskane, talijanske pokrajine koja se u pravilu spominje u kontekstu kulturnih znamenitosti, gastronomije te uzgoja maslina i drugih mediteranskih kultura, a gotovo nikad u kontekstu planinskih ljepota.

Ispričat ću vam priču kako smo, moja obitelj i ja, saznali za Apuanske Alpe, stigli do njih usput posjetivši još neke lijepe kutke Italije i naposljetku proveli dva lijepa dana u tom zanimljivom gorju.

Dakle, za sve je kriv esperanto... U nekim davnim brojevima Hrvatskog planinara spominjao sam tradicionalni esperantski planinarski susret MKR (»Montkabana Renkontigxo« – Susret u planinarskom domu). Susret je po

prvi put organiziralo 1990. Austrijsko omladinsko esperantsko udruženje. U to doba bio sam mlad i nadobudan planinar, ali i esperantist, pa kad sam čuo za taj susret odmah sam i ja otišao na nj. Godinu po godinu susret se selio po različitim austrijskim planinama, a ja sam propustio tek dva njegova izdanja, 1998. i 1999., kada sam živio u Švedskoj i kada mi putovanje na četiri dana u Austriju nije bilo praktično. Nakon desetog susreta 1999. austrijski su se organizatori zasitili toga posla i ponudili su organizaciju najvjernijim sudionicima susreta, mojim esperantsko-planinarskim prijateljima Mei Bombardelli i Milivoju Uroiću, i meni. Sljedećih deset godina, od 2000. do 2010., zajednički smo organizirali susrete po hrvatskim i slovenskim planinama, a nakon njihovog povlačenja nastavio sam ih organizirati sam, uz povremene pomoćnike. Pretprošle se godine za organiziranje esperantskog susreta u planinama javio i jedan Talijan, Enrico Gaetano Borrello.

Enrico je pravnik u mirovini i velik ljubitelj planina, pogotovo Apuanskih Alpa, jer živi u njihovom podnožju, u gradiću Massa. S velikim je veseljem i ljubavlju organizirao 27. MKR, na koji je stiglo 18 planinara iz 6 zemalja (Italija, Češka, Austrija, Danska, Švedska i Hrvatska). Smještaj je bio osiguran u pomalo neobičnom hotelu Isola Santa – riječ je o selu koje je prije više desetljeća napušteno zbog izgradnje akumulacijskog jezera za obližnju hidroelektranu. Dio sela je potopljen i stanovnici su se povukli i iz preostalih kuća, da bi napuštene kuće kupio lokalni poduzetnik i u njima uredio ugostiteljski objekt i sobe za goste.

Dakle, napušteno pa potom oživljeno selo Isola Santa čekalo je sve sudionike, između njih i moju obitelj i mene kao jedine hrvatske predstavnike. A kako putovanje donle za nas Zagrepčane znači cjelodnevni put, zaključili smo da je šteta tako daleko putovati za samo četiri dana planinarenja pa smo si organizirali cijeli tjedan u tom dijelu Italije. Bilo je potrebno više logističkih

operacija, od odobravanja za izostanak sina i kćeri iz škole pa do unajmljivanja dvaju apartmana (La Spezia i Lucca) preko internetskog servisa Airb'n'b, no sve je prošlo uspješno tako da smo u subotu 24. rujna krenuli na put.

Sve smo isplanirali kao osmodnevno putovanje, s obilaskom zanimljivih mjesta u Toskani, posjetom Pisi i Firenci te Ligurskoj obali. Drugoga dana puta već smo se našli na planinarskoj stazi uzduž brdovite Ligurske obale i kroz pet sela (»Cinque Terre«). Tu stazu već sam jednom obišao, u studenome 1996., i sjećao sam se da mi je bila lijepa, no pojedinosti su mi bile tek maglo-vite. Moja obitelj čula je mnogo o stazi i nestrpljivo iščekivala izlet.

Cinque Terre planinarskim korakom

Probudili smo se rano, doručkovali i spustili se za 5-6 minuta do željezničke stanice koja je bila tik ispod našeg apartmana. Dvije minute prije polaska vlaka dotrčali smo do automata za prodaju karata, kupili karte u rekordnom roku i, hop, u vlak uskočili taman na vrijeme. Da ne bude zabune, vlakova ima puno, svakih dvadesetak minuta ide po jedan duuuugi putnički vlak, s desetak vagona. Kod kupnje karata treba specificirati na koji se vlak ide pa kašnjenje podrazumijeva povratak karata i kupnju novih. Vlakovi su naravno krcati ljudima i

tek smo tada postali svjesni koliko ljudi posjećuje te staze ili točnije, TU stazu.

Krenuli smo najuobičajenijim putem iz mjestača Monterosso. Tamo počinje najpoznatiji dio puta kojim ima 5-6 sati hoda nad brdovitim obalnim padinama, prolazeći usput kroz ili uz gradiće Vernazzu, Cornigliju, Manarolu i Riomaggiore. Iz ovog posljednjega se vlakom za 6 minuta može stići natrag u La Speciju. Na našoj je stanici izašlo još barem 200 ljudi, koji su prvo pohrlili na ogradu stanice i poslikali nekoliko kadrova prekrasnog zaljeva okupanog suncem, a zatim se razmiljeli kud koji, neki prema plaži, a neki, kao mi, prema početku markirane staze. Pričekali smo da gužva prestane, a onda smo i mi krenuli do šetališta ispred stanice. Tu nas je omamio čaroban prizor: prekrasno plavo nebo, svjetlucavo plavo more, pješčana plaža i niz palmi uz obalu... Ah, moramo li mi zaista ishodati tih nekoliko sati ili da se jednostavno bacimo na plažu i odljenčarimo cijeli dan?

Nakon četvrt sata naslikavanja i uzdaha krenu- smo ipak našim putem, prvo širokom stazom uz obalu, potom pored željezničkog nadvožnjaka koji prolazi posred sela, a iza plaže, pa onda i nadalje »lungo mare« oko strmih stijena. Nakon dvadesetak minuta hoda dolazimo do pravog početka. Tu se kupuje ulaznica u Nacionalni park Cinque Terre i

Brdovita ligurska obala

Silazak planinarskom stazom u Vernazzu

počinje uska stazica između vinograda i voćnjaka koja vodi vrlo vrlo strmo uz padinu. Naravno, svakim se metrom širi vidik i zove na fotografiranje. A uza sve to ispred i iza nas vuče se kolona ljudi, kao na nekom masovnom planinarskom pohodu. Većina ih je posve neprikladno obučena i opremljena: u sandalicama i japankama, s malo ili nimalo vode. Tek tu i tamo smo vidjeli nekoga u gojzericama.

O samome putu i vidicima neću puno, najbolje pogledajte fotografije, jer one govore više od tisuću riječi. Put je prekrasan, raznolik, nije pretežak (iako ima i težih dionica), no uz sunce iznad nas, mnoštvo prilika za snimanje i gužvu na stazi, krećemo se sporije od očekivanja. Umjesto dva trebala su nam tri sata za prvu dionicu do Vernazze.

U Vernazzi smo već bili gladni i uhvatili smo mjesto za odmor na molu, u sjeni velikog valobrana – odlična lokacija za odmor i »people watching«; proveli smo tamo oko sat vremena uživajući u našem »pikniku« i prizorima oko sebe. Gradić je prepun ljudi sa svih strana svijeta, no ovako, gledajući ih sa strane, nisu nas smetali, već zabavljali. Poslije smo se još nagradili sladoledom (dvije kuglice, svaka po jedan euro) i zatim krenuli dalje, prema gradiću Cornigliji, do kojeg nas je dijelilo malko manje od dva sata hoda.

Neposredno nakon Vernazze pruža se jedan od najljepših vidika na cijelom putu: gradić, more i planine, pa tim dijelom nije moguće proći bez

dužeg stajanja i divljenja. A nakon tog vidika i još jednog podosta vrućeg dijela staze gdje smo se pošteno oznojili, staza je malo pomalo opustjela. S protokom vremena postalo je i ugodnije hodati i na kraju do Corniglije stižemo za malo više od dva sata. Željeli smo se tamo duže odmoriti, namočiti noge u Ligurskom moru i zatim krenuti dalje na sljedeća dva znatno kraća dijela staze (oba zajedno oko sat i pol hoda), no na naše veliko iznenađenje doznajemo da su oba zatvorena već više godina zbog odrona koji su uništili stazu, a mjesna samouprava i država ne mogu se dogovoriti tko će financirati obnovu. Nije nam preostalo drugo nego se još malo prošetati gradićem i zatim dočekati zalazak sunca na plaži.

Do plaže nas je još čekalo dvadesetak minuta hoda, prvo niz neobičan duuuugi niz od više stotina stuba, zatim uz prugu i posve vandalizirano nekadašnje bungalov naselje, a onda niz potrgane metalne stepenice (koje su lokalci »pokrpali« komadima drva koje je naplavilo more) do plaže prekrivene neobičnim velikim plosnatim kamenjem. Iako je plaža odavala dojam divljine, oko nas je bilo nekoliko desetaka ljudi, očito namjere slične našoj, odmoriti se nakon hodanja. Malo smo gackali po moru, malo skupljali kamenčiće i namakali umorna stopala i tako dočekali zalazak sunca. Kad se počelo mračiti više nije bilo romantike, zapuhao je hladan vjetar pa smo se popeli do stanice i uhvatili prvi vlak za La Speziju.

Apuanske Alpe: Monte Sumbra (1765 m)

Pravi susret s Apuanskim Alpama imali smo petoga dana putovanja. U Isoli Santi već nas je čekala esperantska ekipa za planinarenje tijekom sljedeća dva dana. A do toga napuštenog sela pretvorenog u hotel stiže se s talijanske obale za oko sat vožnje u smjeru planinske regije Garfagnana, dolinom rijeke Serchio. Zaustavili smo se uz »đavolji most« kod gradića Borgo a Mazzano: to je prelijepi kameni most iz ranoga srednjeg vijeka (12. st.) koji povezuje dvije obale rijeke Serchio i nekim je čudom doživio i današnje doba.

Nakon mosta čekalo nas je još samo tričetvrt sata vožnje do Isole Sante sve se više uspinjući brdskom cestom u Apuanske Alpe. Do tog sela stigli smo krajem dana, taman na vrijeme da sretamo ostale goste, njih 15 iz šest zemalja (sljedećeg dana došlo je još troje iz Italije) s kojima smo proveli preostalo vrijeme do nedjelje ujutro, uglavnom hodajući po okolnim brdima. No, prvo smo se trebali prilagoditi mjesnim prehrambenim običajima: večera koja je uslijedila (i ponovila se sljedeća dva dana) bila je maratonska – prvo gricalice (prženi kruh uz maslinovo ulje) pa predjelo (pršut ili slično), primo piatto (tjestenina ili riža), secondo piatto (nekakvo meso uz prilog) pa slatkiš i na kraju kava. Obroci su počinjali oko 20 sati, a završavali nakon sat i po. Nakon te količine hrane (a bila je uglavnom fina) moglo se samo odteturati u krevet, što smo i učinili.

Za izlet prvoga dana odabran je vrh Monte Sumbra do kojeg se može doći markiranim stazama od samoga hotela. No, kako su postojale mogućnosti da autima skratimo put i smanjimo visinu te izlet učinimo zanimljivijim (polazak s jedne strane brda i povratak na drugu), onda smo tako i učinili. Većina grupe (nas devetoro) odvezla se autima do sela Arni koje se nalazi na visini od 900 metara. Odatle polazi strmija varijanta, dok je Enrico sa slabijim hodačima, jednom ženom i njezinom kćerkom, krenuo drugom stranom, malo lakšim putem od sela Capanne.

Zbog neprilika s gojzericama na koje se moja kći još nije navikla (to su joj prve »prave« gojze za odrasle, do sada je imala »dječje«, mekanije), ona

Na planinarskoj stazi

i ja vratili smo se do auta s namjerom da krenemo za lakšom skupinom. Moja supruga i sin nastavili su s glavnom grupom (A grupa) strmom varijantom, gdje ih je čekalo i nešto sajle i klinova. No, najteže im je bilo na početku, kada je staza išla kroz gustiš nevjerojatno bodljikavoga grmlja kakvo ne raste kod nas – to ste trebali vidjeti, drača je prema tome dječja igra.

Put je bio zanimljiv, pogotovo kojim smo sami prošli kći Zrinka i ja – prvo prolaz kroz vrlo uzak, 30-ak metara dug usjek među stijenama, zatim vijugavi uspon po travnatoj padini s ostacima nekadašnjih pastirskih stanova, a potom smo sreli mrtvog vuka, tko zna što mu je dokrajčilo život. Čudili smo se neobičnoj vegetaciji na tim vrlo kosim livadama na kojima su sve do 1300-1400 metara zajedno rasli smilje i breze. Na grebenu i oko njega dočekala nas je bukova šuma, kao da smo je preselili s padina Medvednice, Sve u svemu, vrlo lijepa i raznovrsna staza. Do vrha, na žalost, nismo došli, no oni koji su bili na njemu uživali su u širokim vidicima.

Završetak dana, po povratku, pripao je, naravno, obilnoj i duuuugačkoj večeri i pričama za punim stolom.

Monte Corchia (1676 m) / Pania della Croce (1858 m) / Pania Secca (1708 m)

Prognoza je za popodne najavljivala kišu, tako da smo s oprezom birali koje ćemo ciljeve posjetiti. Na kraju smo se dogovorili da ćemo se odvesti do prijevoja visokog 1200 metara, a zatim se podijeliti u dvije skupine, ambiciozniju, koja će posjetiti vrhove Pania della Croce i Pania Secca te se vratiti izravno do hotela nakon oko 7 sati hoda, dok će druga skupina posjetiti napuštene mramorne kamenolome ispod vrha Monte Corchia, popeti se na taj vrh te se vratiti do auta nakon 5 sati hoda. Skupine su brojčano bile podjednake.

Vožnja autom do prijevoja pomalo me iznenadila – prije svega kvalitetom cesta. Očekivao sam da će vijugava cesta označena na karti bijelom bojom biti nekakav loš makadam, no u stvarnosti je to bila široka asfaltirana cesta. Na kraju asfalta produžili smo pomalo grbavim makadamom (na karti označenim kao kolski put) još gotovo punih kilometar i pol, sve dok nismo naišli na hrpu parkiranih auta – znak da cesta dalje nije prohodna. Razdvojili smo se vrlo brzo nakon

VANJA RADOVANOVIĆ

Atraktivan uzak prolaz između stijena

parkiranja, mi (skupina B) ravno naprijed po sve lošijoj cesti kojom su nekad spuštali mramorne blokove, a skupina A prečicom prema svojim vrhovima. Vrijeme je bilo tmurno, uz oblake nisko nad našim glavama, tu i tamo pala je i koja kap kiše, no bilo je mirno, bez vjetera, gromova i munja, a to je bilo najvažnije.

Malo-pomalo napredovali smo putom ka vrhu, usput nailazeći u napuštenim kamenolomima na raznoraznu ostavljenu mehanizaciju staru i više desetaka godina. Nisu baš lijepi prizori velike rane

u planinskim stijinama »kontaminirane« starom gvoždurijom raznih kolotura, žica i kompresora. Zanimljivo je bilo opipati »pravi« mramor – izgleda glatko, no na opip je zapravo hrapav.

Kod najvišeg kamenoloma ostavili smo vlak u i nemarkiranom se prečicom uspeli strmom padinom do sedla između dviju vrhova Corchije. Oblaci oko i iznad nas nisu nam omogućavali puno vidika, no vrlo brzo smo stigli i do vrha, uzvišenja u inače uskom i dugačkom grebenu

koji se pruža smjerom sjever-jug. Nakon kratkog odmora na vrhu iznenada su se nakratko razvukli oblaci i ugledali smo duboko, duboko ispod nas obalu Ligurskog mora, gotovo kao iz zrakoplova!

Na vrhu se nismo dugo zadržavali jer smo se bojali kiše koja bi naš spust učinila opasnim, tako da smo vrlo brzo nastavili nizbrdo uskim grebenom koji nas je čas blago, čas oštro i strmo vodio u smjeru planinarskog doma Rifuggio della Pietrapanna (1185 m). Smješten je u dolini između

tri vrha koja su naše skupine posjetile toga dana. Cijelim tim spustom, koji je trajao gotovo dva sata što zbog strmine i opreznog hoda, što zbog slikanja lijepih motiva oko nas, hodali smo strmim livadama prošaranim kamenjem i stijenama i tek smo kod doma nakratko uronili u neobičnu smrekovu šumu, prvu koju smo vidjeli ovih dana u tom gorju.

Kod doma su bile prazne klupe, no dom je bio opskrbljen, a domari su taman čistili dom. Priuštili smo si neobično pivo s okusom kestena, a za ručak smo izvadili sendviče iz svojih ruksaka. Provjerio sam, cijene noćenja su za članove planinarskih društava 10 eura (kažu, priznali bi i naše iskaznice), a za nečlanove 20 eura. Vrijeme je još uvijek bilo dobro, mirno i uglavnom oblačno, tako da je bilo ugodno odmoriti se na tom lijepom mjestu. No, trebalo je kad tad krenuti i dalje. Išli smo prema autima poprečnim putem, uglavnom kroz bukovu šumu bez vidika. Taj se put odužio i malo pomalo počela je i kiša, prvo slaba, a zatim sve jača i kod auta, nakon sat i malo više hoda, nastao je pravi pljusak.

Tek navečer, kad smo se svi skupili kod doma, saznali smo kako je prošao izlet ostalim skupinama. Nakon uspona na vrh Pania della Croce od ekipe su se odvojili Eckhard i Vedran do vrha Pania Secca. Prvi dio (A1) krenuo je prema hotelu najkraćim putem i hodajući posljednjih sat vremena po kiši stigli su do nas sat vremena prije mraka. Vedrana

i Eckharda (A2) pak je kiša uhvatila na samome vrhu Pania Secca. Pokušali su uhvatiti najkraći put za dolinu, koji je postao vrlo opasan zbog klizavoga strmog kamenja pa su se vratili do vrha i potom spustili dužim, ali sigurnijim putem prema cesti gdje ih je autom pokupio Enrico (skupina B1) nakon dva i pol sata hodanja po kiši.

Naravno, nakon tuširanja i sušenja bila je opet obilna večera (uz obilnu kišu koja je tih večernjih sati lijevala kao iz kabla) i trač partija do kasno navečer.

Vratili smo se ispunjeni novim prijateljstvima i dojmovima. Bilo je lijepo u sunčanoj Italiji, u gradovima, uz more i na planinama, ali lijepo je biti i kod kuće!

Planinari esperantisti na vrhu

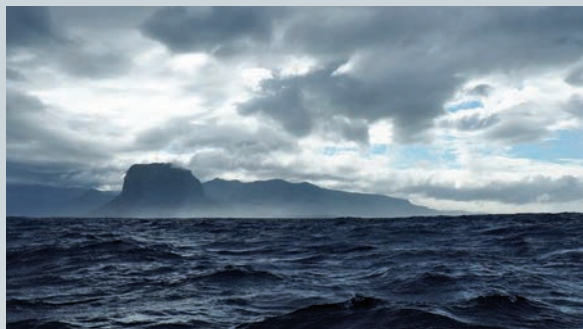
Fotonatječaj »Zemljo, i nogama te volimo« u Sisku

U povodu 35. obljetnice kontinuiranog djelovanja HPD-a Sisak pokrenut je tijekom 2017. interni fotografski natječaj kojem je bio cilj postavljanje izložbe. Sa željom da se planinari dodatno educiraju u fotografiji organizirana je 14. lipnja fotografska radionica u Fotogaleriji Siscia obscura. Renomirani fotograf Miroslav Arbutina Arbe održao je predavanje koje se sastojalo od nekoliko cjelina: fotografska oprema, vrijeme za fotografiranje i godišnja doba, kompozicija, zlatni i plavi sat itd.

Stečena znanja i uvid u male tajne fotografiranja potakli su 25 planinara i fotografa da se odazovu na natječaj HPD-a Sisak, koji je potaknula Vesna Rogulja Mart. Svatko je u natječaju mogao sudjelovati s po tri snimka u četirima kategorijama: pejzaž, detalj u prirodi, planinari u akciji i mobfoto. Tako je nastala izložba fotografija »Zemljo, i nogama te volimo«.

Izložba je otvorena 8. prosinca u Fotogaleriji Siscia obscura u Sisku. Izloženo je 40 najboljih fotografija prema odluci prosudbenog povjerenstva u sastavu: fotograf Miroslav Arbutina Arbe, akademski slikar Ivan Novak i prof. likovne umjetnosti Marijana Milas. U svakoj su kategoriji dodijeljene nagrade za prva tri mjesta, a dvanaest nagrađenih fotografija našlo je svoje mjesto na kalendaru za 2018. godinu.

Na otvorenju izložbe posjetitelji su izabrali i najljepšu fotografiju po svojem sudu. To je fotografija »Kapelica na Zavižanu« Marije Didović, koja je otisnuta na džepnom kalendaru za 2018. Izložba je popraćena i katalogom slika s tekstom o povijesti Društva. Vesna Rogulja Mart

Agata Kovalek, Planina s mora – Mauricijus

Marija Didović, Kapelica – Zavižan

Magdalena Ivnik, Šarene točkice – Kamešnica

Edita Ciglonečki, Raspjevani bjelovrati gavran – Kilimanjaro

Svjetlana Vujasin, Na vjetru – The Seven Sisters, South Downs Way (UK)

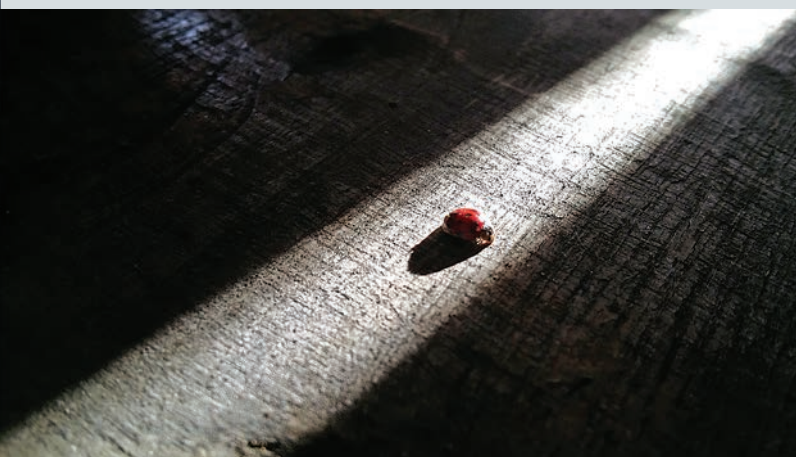
Slobodan Grabovica, Čez Prag – Triglav

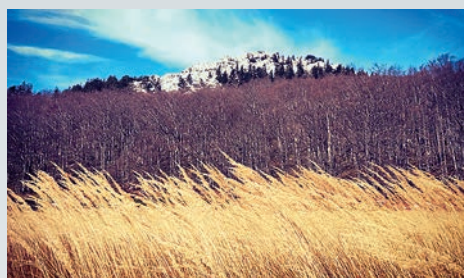
Vesna Poljak,
Čarobna Indija
– Himalaja

Marko Haller,
Bubamara –
Hrastovica

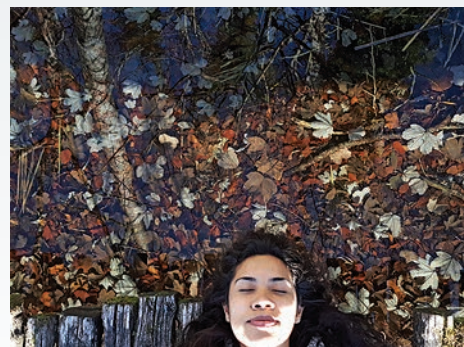
Željka Cicak, Pakleno – Bucov plato

Ines Vuković, Boje Velebita – Velebit

Vesna Šprajc, Hladno je – Vranica

Leon Rogulja Mart, Zrcalo mladosti i
starosti – Plitvička jezera

Novi dnevnik Solinskoga planinarskog puta

Planinarski klub Split tiskao je novo izdanje Dnevnika i vodiča Solinskoga planinarskog puta. Put u širokom krugu obilazi grad Solin i izvor rijeke Jadro te vodi preko 21 kontrolne točke atraktivnim stazama Mosora i Kozjaka nudeći prekrasne vidike na Solin, Split, Kaštelanski zaljev i dalmatinske otoke, a dotiče i arheološke i prirodne znamenitosti toga područja.

Dnevnik se može naručiti e-mailom na adresi pk.split@gmail.com ili telefonom na broj 091/31-72-155 i 098/361-698. Cijena mu je 40 kn, a ako se šalje poštom tom se iznosu pridodaje još 10 kuna za poštarinu. U cijenu je uključena i prigodna značka koju obilaznik dobije kad obiđe sve kontrolne točke.

Salvatore Milano

Planinari oduševili Gospićane u Noći muzeja

U povodu Noći muzeja 2018. u prostorijama Muzeja Like u Gospiću održana je sadržajna i vrlo zanimljiva muzejska i planinarska akcija. Posjetitelji su najprije razgledali postav planinarskih fotografija koji je organizirao PD Željezničar, a potom je održan niz predavanja o povijesti planinarstva, planinarskim ekspedicijama i Hrvatskoj gorskoj službi spašavanja.

Prvi sat predavanja o povijesti planinarstva u Gospiću održala je prof. Ana Lemić, dugogodišnja predsjednica HPD-a Visočica. Ona je govorila i o tradiciji planinarstva u Hrvatskoj. Hrvatsko planinarsko društvo počelo je osnivati podružnice diljem Hrvatske, ondje gdje su postojali terenski i ljudski uvjeti. Najprije su u tim mjestima postavljeni povjerenici, a zatim su se počele osnivati podružnice. Jedna od prvih podružnica u Hrvatskoj osnovana je upravo u Gospiću, i to 19. lipnja 1898. u prostorijama Narodne čitaonice, na poziv velikog župana Županije ličko-krbavske Bude Budisavljevića Prijedorskoga. Za prvog predsjednika izabran je kraljevski nadšumar Milan Drenovac, a za tajnika prof. Dragutin Franić. Samo tjedan dana poslije podružnica je organizirala svoj prvi izlet, na Visočicu, koji već više od deset godina PD Željezničar redovno obilježava izletom na taj vrh.

Najveću pozornost u Noći muzeja privukla je prezentacija dugogodišnjeg predsjednika PD-a Željezničar Tomislava Čanića, glavnog organizatora najvećih planinarskih uspjeha gospićkih planinara u visokim planinama. Čanić je istaknuo da je 1999., osmišljavajući koncepciju razvoja budućeg društva na početku svoga prvog predsjedničkog mandata, shvatio kako treba početi od mladih. Poslije ekstremnih tura po Velebitu, a zatim po slovenskim i talijanskim Alpama, sedmorica Gospićana uputila su se 2001. na Mont Blanc. To je ujedno bio poticaj za reaktiviranje Stanice HGSS-a

Ravnateljica Muzeja Like predstavlja prof. Anu Lemić, urednicu »Ličkog planinara«

Ispunjena dvorana Muzeja Like u Gospiću

Gospić, koja zbog rata i iznenadne smrti Ante Vujnovića nije zaživjela.

Slijedio je 2004. uspon na Kilimanjaro (5895 m) u Africi, zatim 2005. na Aconcagu (6962 m), najviši vrh Južne Amerike, a šećer na kraju bio je 2010. put u Himalaju. U posljednjoj su se ekspediciji trojica Gospićana i jedan Koprivničanin, pod vodstvom dugogodišnjeg himalajca Darka Berljaka, uspjeli kao prvi Hrvati popeti na zahtjevan himalajski vrh Yalla peak, visok 5800 metara. Čanić je spomenuo i druge visokogorske podvige, kao Grossglockner i Petzeck u Austriji, Grand Paradiso, Monte Rosu i Monte Coglians u Italiji te Monte Cinto na Korzici, koje su gledatelji mogli vidjeti na izložbi fotografija.

HGSS je nešto najvrednije što Gospić trenutačno ima, rekao je na početku svoga izlaganja o nastanku, postojanju, problemima i budućnosti HGSS-a pročelnik HGSS Stanice Gospić Josip Brožičević. Stanica ima 25 dobro osposobljenih mlađih članova koji su spremni u svako doba dana i noći krenuti u akciju spašavanja ljudi, imovine i životinja. To su ljudi koje krasi visok moral, humanost i želja za pomaganje drugima. Stanica HGSS-a ima svoje prostorije, redovno se stručno usavršava, a godišnje ima više od 200 intervencija.

Mario Krpanić

Ususret 45. obljetnici PD-a Željezničar

U ponedjeljak, 19. ožujka, održana je redovna godišnja skupština PD-a Željezničar u Gospiću. Izvješće o radu društva u 2017. godini podnio je predsjednik Milan Klobučar izrazivši zadovoljstvo ostvarenjem plana izleta, ali istovremeno i zabrinutost zbog slabog odaziva članstva na radne akcije održavanja planinarskih kuća. U plodnoj raspravi sudjelovali su uglavnom stariji članovi, koji su upozorili na konkretne probleme s ciljem da se

Skupština PD-a Željezničar u Gospiću

članstvo što više aktivira. Posebno je naglašena potreba da se okupljanjem mladih putem planinarskih škola jača baza za budućnost društva.

U programu rada najviše su se isticale tradicionalne manifestacije, koje će ove godine biti u znaku obilježavanja 45. obljetnice Društva. Tako će se od 15. do 17. lipnja na Baškim Oštarijama održati međunarodni susret planinarskih društava željezničara. Tjedan dana poslije gospički će željezničari sudjelovati na Danima hrvatskih planinara na Ivanšćici, a središnja proslava obilježavanja Dana PD-a Željezničar održat će se 7. srpnja. Uz 45. obljetnicu postojanja društva obilježiti će se i 120 godina planinarstva u Gospiću. Tom će se prigodom prezentirati planinarska postignuća ostvarena u tom razdoblju te održati fotoizložba i tradicionalni pohod na Visočicu.

Uz navedene svečanosti društvo će se posvetiti uređenju i obilježavanju planinarskih putova u okviru zajedničkog projekta s HGSS-om, uz postojeću planinarsku kuću na Visočici izgraditi će se sklonište, a u planu je i organiziranje po tri izleta svakoga mjeseca.

Mario Krpanić

Radionica korištenja GNSS uređaja za markaciste i planinarske vodiče

U organizaciji Istarskoga planinarskog saveza (IPS-a), na Žbevnici je 17. i 18. ožujka održana radionica korištenja GNSS uređaja (Globalni navigacijski satelitski sustav).

Mnogi planinari još misle da GNSS nije potreban u planinama, ali kao i druge novosti, i on je postao pouzdan prijatelj u planinama. Inicijalnu radionicu korištenja GNSS uređaja u planinama za vodeće istarske i riječke markaciste održala je 2014. U Buzetu Komisija za planinarske putove HPS-a. Sa željom da stečeno znanje obnavlja i unaprjeđuje, IPS je organizirao novu edukativnu radionicu. Na njoj su sudjelovali markacisti

i planinarski vodiči iz šest planinarskih društava: PD Elektroistra i PD Glas Istre iz Pule, PD Knezgrad iz Lovrana, PD Učka iz Rijeke, PD Pazinka iz Pazina i HPD Planik iz Umaga, s ukupno 11 polaznika. Voditelj i organizator bio je Goran Šepić, vodič iz HPD-a Planik.

Radionica je organizirana u dva dijela. Prvi se dan radilo na računalu u prostorijama planinarske kuće, a drugi je dan održana praktična vježba na terenu i analiza. Prvi su dan obrađivane teme važne za markaciste i planinarske vodiče, kao npr. priprema GNSS prijemnika za planinarski izlet, aktivnosti i orijentacija na izletu s pomoću GNSS-a, aktivnosti nakon planinarskog izleta, usklađivanje planinarskog zemljovida Čičarije i GNSS uređaja, koordinatni sustavi, snimanje GPX traga i obrada za potrebe Registra planinarskih putova HPS-a te rad s QGIS aplikacijom.

Terenska vježba održana je drugi dan u okolici planinarske kuće Žbevnica. Polaznici su odradili scenarij kojim su simulirani stvarni uvjeti na planinarskom izletu: priprema GNSS uređaja (karte, tragovi, putne točke, baterije...), navigacija na terenu (hodanje po rutu, hodanje po tragu), korištenje raznih tehnika orijentacije s GPS uređajem prema unaprijed definiranom scenariju, određivanje koordinata iz topografske karte, navigacija do putne točke, hodanje po azimutu, projiciranje putne točke, označavanje međutočaka i drugo. Na kraju vježbe sudionici su snimljene tragove i označene međutočke prenijeli na svoja prijenosna računala, u aplikaciji Garmin BaseCamp analizirali trag i hodanje te izradili statistiku traga.

Sudionici su imali prilike upoznati i najnovije uređaje Garmin inReach Explorer, koji omogućavaju satelitsko praćenje, slanje SMS poruka putem satelita, kao i poziv u pomoć spasilackim službama putem satelita, te pametne satove s ugrađenim digitalnim kartama, koji također omogućavaju navigaciju. Na radionici se

GORAN ŠEPIĆ

Radionica korištenja GNSS uređaja na Čičariji

koristio besplatan softver Garmin BaseCamp i QGIS, te GNSS uređaji Garmin, serije eTrex, Oregon i Montera. Posebno zahvaljujemo tvrtki Garmin na pomoći u realizaciji radionice (posudbi uređaja, uputama, materijala i dr.), Komisiji za planinarske putove HPS-a na uputama za korištenje BaseCamp i QGIS programa i HPD-u Planik za ugodan smještaj u prekrasnom okruženju planinarske kuće Žbevnica. Goran Šepić

Održani 36. »Papučki jaglaci«

Unatoč kiši koja je padala gotovo cijeli dan, hrabri su planinari i ove godine krenuli od planinarskog doma Lapijak u Velikoj na 36. pohod »Papučki jaglaci«. Kao i svake godine, mogli su izabrati neku od pet staza kojima su ih povelj vodiči iz HPD-a Sokolovac, Požege, PD-a Mališćak, Velika i JU Park prirode Papuk. Nakon povratka s planinarenja u planinarskom domu dočekala ih je dobra gastronomska ponuda i odlična zabava.

Organizator »Papučkih jaglaca« bio je HPD Sokolovac, a suorganizatori Općina Velika i JU Park prirode Papuk. Na početku pohoda sve su prisutne pozdravili predsjednik Sokolovca Predrag Livak, ravnatelj JU PP Papuk Alen Jurenac, načelnik općine Velika Vlado Boban, gradonačelnik Požege Darko Puljašić i požeško-slavonski župan Alojz Tomašević.

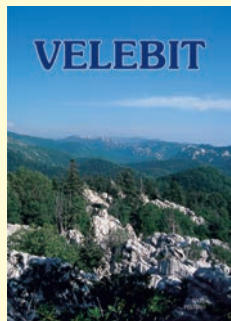

Okupljanje na početku »Papučkih jaglaca«

Osim iskusnih planinara, članova sportskih udruga, učenika i izviđača, zaljubljenika u prirodu te rekreacijskih planinara, na ovogodišnjim se »Papučkim jaglacima« mogao vidjeti i velik broj najmlađih planinara, koji su, nadamo se, tek počeli stvarati svoju planinarsku tradiciju.

Ove je godine sudjelovalo 47 planinarskih društava i drugih udruga, od toga šest planinarskih društava iz Bosne i Hercegovine. Kao i svake godine, budne oči

PREKO 60% POPUSTA !!!

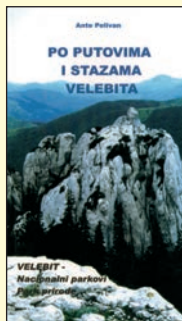
VELEBIT
Autor: **Ante Pelivan**
- fotomonografija
- bogato ilustrirana u boji
- format 30 x 21 cm
- 194 stranice
- tvrdi uvez
CIJENA: 190,00 kn

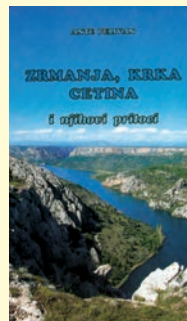
PTICE
Autor: **Davor Krnjeta**
- format 20,5 x 12 cm
- 350 fotografija u boji
- 360 stranica
- tvrdi uvez
CIJENA: 260,00 kn

VODIČ PO PRISTUPAČNIM ŠPIJAMA I JAMAMA U HRVATSKOJ
Autor: **Vlado Božić**
- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 300 stranica
- tvrdi uvez
CIJENA: 210,00 kn

PO PUTOVIMA I STAZAMA VELEBITA
Autor: **Ante Pelivan**
- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 240 stranica
- meki uvez
CIJENA: 60,00 kn

ZRMANJA, KRKA, CETINA i njihovi pritoci
Autor: **Ante Pelivan**
- bogato ilustrirani vodič s kartama
- format 21 x 12,5 cm
- 192 stranice
- meki uvez
CIJENA: 60,00 kn

Ukupna cijena za svih 5 knjiga je 780,00 kn

Sadašnja AKCIJSKA cijena je 290,00 kn

Knjige se prodaju samo u kompletu, a ne pojedinačno. (poštarina uključena u cijenu)

EKOLOŠKI GLASNIK d.o.o.

Duga cesta III. odvojak 12, 10412 Donja Lomnica
Tel. 01/621 88 72, Fax: 01/6234-058

e-mail: ekoloski.glasnik@zg.t-com.hr
ekoloski.glasnik@gmail.com

Uvodno obraćanje pred planinarskim domom »Lapjak« u Velikoj

članova Hrvatske gorske službe spašavanja pozorno su motrile i pazile na sigurnost svih planinara.

Predrag Livak

Skupština PD-a Glas Istre

PD Glas Istre iz Pule održao je 14. ožujka redovnu godišnju skupštinu. Na njoj su sudjelovala 72 člana društva, a gost sjednice bio je predsjednik Istarskoga planinarskog sveza Goran Šepić. Predsjednik Glasa Istre Goran Kos izvijestio je o radu društva u 2017. i upoznao ih s njegovim financijskim rezultatima.

U 2017. društvo je imalo 457 članova, organiziralo je 24 izleta iz godišnjeg programa, dvije akcije uređenja i održavanja planinarskih putova i planinarsku školu koju je uspješno završilo 30 planinara. Na poticaj skupine mladih planinara osnovan je visokogorski odsjek te je donesen pravilnik o radu tog odsjeka i markacističke sekcije. Svečano je obilježena 35. godišnjica društva i

Skupština PD-a Glas Istre

Goran Šepić i Darko Lukšić

priređena izložba radova članova fotosekcije. Dana 4. lipnja 2017. organizirano je tradicionalno okupljanje planinara na Koritima, uz planinarsko-sportske igre, glazbu i maneštru.

Svečani trenutak ovogodišnje skupštine bio je uručenje Srebrnog znaka HPS-a Darku Lukšiću za zasluge za razvoj planinarstva. Predao mu ga je predsjednik IPS-a Goran Šepić.

Goran Kos

Anti Plavčiću uručena Povelja PD-a Gromovača

Sredinom ožujka u Otočcu je održana redovna godišnja skupština HPD-a Gromovača. Na njoj su prihvaćeni izvještaji o radu u protekloj godini i donesen je plan rada za 2018. Najemotivnija točka dnevnog reda bila je dodjela Povelje o počasnom članstvu dugogodišnjem predsjedniku društva Anti Plavčiću – Plavcu, koji je posebno zaslužan za obnovu šumarske kuće na Begovači. Planinarska kuća pod imenom Careva kuća jedno je od najpopularnijih planinarskih odredišta na razmeđu sjevernog i srednjeg Velebita. Na skupštini je također dodijeljeno i priznanje dugogodišnjem planinaru Draženu Grahovcu, za doprinos razvoju planinarstva u Otočcu. Priznanja je uručio aktualni predsjednik Društva Goran Bukovac, koji je za samo pola godine mandata dobro organizirao društvo u svim područjima rada.

U 2017. počelo se organizirano raditi na tjednim sastancima, uspješno je organizirano 20 izleta, održana je zanimljiva radionica u kojoj su sudjelovali studenti arheološkog fakulteta s arhitektima Loherom i Pavelićem radi izrade idejnog rješenja za obnovu Careve kuće, a za 2018. izrađen je sveobuhvatan i kvalitetan program rada, što govori da će se HPD Gromovača vratiti među najaktivnija društva u Lici.

TOMISLAV ČANIĆ

Uručenje povelje HPD-a Gromovača Anti Plavčiču

Od značajnijih aktivnosti izdvajamo opću planinarsku školu koja je održana od 23. travnja do 27. svibnja 2017., uređenje Careve kuće i organiziranje dežurstava. Dana 15. rujna održat će se pohod na Markovića rudine, kontrolnu točku planinarske obilaznice Lički gorski biseri. Priprema se izlet na Prokletije s albanske strane, održavat će se dogovoreni planinarski putovi, organizirati dječji speleološki kamp na Velikom Lubenovcu, održati nekoliko predavanja, između ostalog o Via Dinarici, a članovi će se uputiti na tečajeve za markaciste i vodiče.

Više od 50 članova prisutnih na skupštini s mnogo je optimizma razgovaralo o planovima društva na domjenku koji je trajao do duboko u noć.

Tomislav Čanić

Najava 3. pohoda »Tragom prvog izleta HPD-a na Sljeme«

Planinarski savez Zagreba, uz suorganizaciju 11 zagrebačkih planinarskih društava (PD HP i HT Sljeme, PK Hrvatskog liječničkog zbora, HPD Lipa, Sesvete, PD Naftaplin, PD Medveščak, HPD Runolist, HPD Zagreb-Matica, HPD Zanatlja, PD Ericsson Nikola Tesla, HPD

Kapela i PD Vrapče), organizira u subotu 2. lipnja 2018. Treći planinarski pohod »Tragom prvog izleta Hrvatskog planinskog društva na Sljeme«. Pohod se održava svake pete godine u okviru akcije pod nazivom »Zagrebački planinari Zagrepčanima«.

Da se podsjetimo: 3. lipnja 1875. Hrvatsko planinsko društvo poduzelo je prvi organizirani planinarski pohod na Sljeme, u kojem su sudjelovali tadašnji ugledni građani Zagreba, ujedno i članovi HPD-a J. Torbar, Gj. Crnadak, Fr. Danošić, V. Dizdar, J. Janda, V. Kotur, dr. Gj. Pilar, dr. J. Pliverić i dr. Plohn. Prvi HPD-ov izlet bio je u Samoborsko gorje (16. svibnja 1875.), a drugi na Sljeme, samo dva tjedna poslije (3. lipnja 1875.). U Spomenici HPD-a (Zagreb, 1884.) to je zabilježeno sljedećim riječima: Društvo se sakupi na Jelačičevom trgu u 6 sati, te krene na kolih u Gračane, kamo prisprije u 6 sati 30 časova. Penjuć se na goru dođu do vrela Snopljak u 7 s. 15. č. a do sljemenskog vrela u 10 sati. Na Sljeme prisprije društvo oko 10 s. 50 č. te se doskora spusti radi kiše preko sv. Jakoba (11 s. 45 č. – 12 s. 30 č.) do sv. Roka u Šestinah.

Pohod njihovim tragom započet će okupljanjem planinara u 8:30 ispred južnog ulaza u Osnovnu školu Gračani (preko puta trgovine Spar). Odatle će se u 9 sati poći povijesnom trasom Gračani – Jelačić plac – Snopljak – gornja stanica žičare do kapelice sv. Jakoba na Velikom Plazuru, gdje je završetak pohoda s misom u kapelici u 13:15 te prigodnim kulturno-zabavnim programom. Informacije daje dr. Berislav Banek na telefon 091/50-90-396.

Berislav Banek

Prigodna dopisnica »120 godina Hrvatskog planinara«

U povodu 120. obljetnice časopisa »Hrvatski planinar« uskoro će iz tiska izaći posebna dopisnica Hrvatske pošte. Dopisnica će biti dostupna na prodajnim mjestima Hrvatske pošte od 1. lipnja, a toga dana u glavnoj pošti 10000 Zagreb bit će u upotrebi »žig prvoga dana«. Izdavanjem filatelističke dopisnice Hrvatska pošta pridružuje se obilježavanju 120. obljetnice našeg časopisa. Grafičko rješenje dopisnice djelo je dizajnerice Ariane Noršić, a odabralo ga je 18. travnja 2018. Povjerenstvo za izbor motiva maraka Hrvatske pošte. Datum 1. lipnja odabran je jer je upravo toga dana prije 120 godina izašao prvi broj »Hrvatskog planinara«.

- 5. 5. 100 žena na Mjesecu**
Moslavačka gora, Čazma, Donji Miklouš, jezero Pleterac – vrh Mjesec
HPD Garjevica, Čazma
- 6. 5. Orijehtacijsko natjecanje mladih planinara Hrvatske**
Platak
PD Tuhobić, Rijeka
- 6. 5. Planinarski pohod »Pinklec na pleča«**
Samoborsko gorje, Sveta Nedelja – Okić
PD Pinklec, Sveta Nedelja
- 12. 5. Obilazak Jubilarnog jankovačkog planinarskog puta**
Papuk, Jankovac
HPD Bršljan-Jankovac, Osijek
- 13. 5. Dan PD-a Medveščak**
Medvednica
PD Medveščak, Zagreb
- 13. 5. 43. memorijal Andrija Petrić**
Park prirode Učka
PD Opatija, Opatija
- 13. 5. Dan PD-a Rudač**
Litorić – Međedi – Topolovica – Litorić
PD Rudač, Brod Moravice
- 15. 5. 17. tradicionalni pohod povodom međunarodnog Dana sestrinstva**
Hrvatsko primorje
PD Naftaplin, Zagreb
- 19. - 20. 5. Pohod slavonskim planinama**
Dilj gora, Orļjava – Borovik
Udruga Slavonski planinari, Osijek
- 19. - 20. 5. Obilazak Kružnog puta po Dilju (staza Tri jezera)**
Dilj gora
PD Dilj gora, Slavonski Brod
- 19. 5. Planinarski pohod Zavižan – Prpa za jedan dan**
Velebit, Premužićeva staza (Zavižan – Baške Oštarije)
HPU Prpa, Baške Oštarije
- 20. 5. Izlet Bernijevim stazama**
Velebit, Baške Oštarije
HPD Źeljezničar, Zagreb
- 20. 5. Japetićev pohod**
Samoborsko gorje
HPD Japetić, Samobor
- 20. 5. Dan HPD-a Beograd**
Ljetni susret pri planinarskoj kući Beograd
Ivanščica, planinarska kuća Beograd
HPD Beograd, Belec
- 26. - 27. 5. Tradicionalni uspon na Mali Petehovac i 120. obljetnica planinarstva u Delnicama**
Delnice
HPD Petehovac, Delnice
- 26. - 27. 5. Dani planinara Dalmacije 2018.**
okolica Šibenika
HPK Sv. Mihovil, Šibenik
- 27. 5. Susret planinara pjesnika i slikara na Sovskom jezeru**
Dilj, Sovsko jezero
HPD Sokolovac, Požega
- 27. 5. 1. Urbanov pohod**
Štrigovska kružna staza
PD Bundeck, Mursko Središće
- 27. 5. Dan PK Scout**
Samoborsko gorje, Scoutsko-planinski centar Koretići
PK Scout, Samobor
- 27. 5. 29. pohod Pješačenjem do zdravlja**
Bribir – Pavlomir
PD Strilež, Crikvenica
- 27. 5. 7. Memorijalni pohod na Korenski vrh i Kalić stijenu**
Korenski vrh, Kalić
PU Panos, Kuterevo
- 2. 6. 3. pohod Tragom prvog izleta HPD-a na Sljeme**
Medvednica: Gračani – Jelačić plac – Snopljak – Sljeme – kapela sv. Jakoba
Planinarski savez Zagreba, Zagreb
- 2. 6. POHOD NA DINARU**
Dinara
Hrvatski planinarski savez, Zagreb
- 2. - 3. 6. 5. Mosor Film Festival**
Mosor, livada Ljuvač
HPD Mosor, Split
- 3. 6. Virovitički susret planinara**
Bilogora, planinarska kuća Brusovi
HPD Papuk, Virovitica
- 3. 6. Dan HPD-a MIV**
Varaždin
HPD MIV, Varaždin
- 8. - 10. 6. 21. susret planinara Balkana**
Tršće, planinarska kuća Frbežari
PD Kamenjak, Rijeka
- 9. 6. Cvjetne staze Ravne gore (Iļiljan zlatan)**
Ravna gora
PD Ravna gora, Varaždin
- 10. 6. 25. antunovski piknik**
Krnđija, izletište Paulinovac
PD Krnđija, Našice
- 10. 6. Pohod po Goranskom planinarskom putu**
Gorski kotar
HPD Zagreb-Matica, Zagreb
- 15. - 17. 6. Međunarodni susret planinara željezničara**
Baške Oštarije
PD Źeljezničar, Gospić
- 16. 6. Dan PD-a Naftaplin**
Medvednica, Risova jazbina
PD Naftaplin, Zagreb
- 17. 6. Pohod Tragom vitezova ivanovaca**
Ivanščica
PK Ivanec, Ivanec
- 17. 6. 15. planinarski pohod Lipanj u Lipiku**
Lipik
HPD Lipa, Lipik
- 17. 6. Obilazak puta Šibenik – Orlovača**
Orlovača, planinarska kuća Alati
HPK Sv. Mihovil, Šibenik

**HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ
HPD IVANČICA, IVANEC**

Dani hrvatskih planinara

**IVANEC - IVANŠČICA
23. - 24. lipnja 2018.**

Svečanost otvorenja: 23. lipnja u 18 sati u Ivancu

INFORMACIJE:

Hrvatski planinarski savez, www.hps.hr
HPD Ivančica, Ivanec, www.hpd-ivancica.com

IGLU ŠPORT

Trgovina s najboljom opremom za boravak u prirodi

www.iglusport.hr

